

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Projekt k podpoře dobrovolnictví na základní škole jako výstup
dobrovolnické zkušenosti studenta učitelství

Project to support volunteering at primary school as an outcome of
volunteering experience of a student teacher

Mgr. Diana Michálková

Vedoucí diplomové práce: PaedDr. Eva Marádová, CSc.

Studijní program: Učitelství pro střední školy (N7504)

Studijní obor: N PG-VZ (7504T223, 7504T303)

Praha 2019

Odevzdáním této diplomové práce na téma Projekt k podpoře dobrovolnictví na základní škole jako výstup dobrovolnické zkušenosti studenta učitelství potvrzují, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucí práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzují, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 3. 12. 2019

Ráda bych touto cestou vyjádřila srdečné poděkování PaedDr. Evě Marádové, CSc. za její lidský a vřelý přístup, za velmi cenné rady a odborné vedení.

Rovněž bych chtěla poděkovat svému manželovi Ing. Vojtěchu Michálkovi, Ph.D. za trpělivost a láskyplnou podporu a pomoc s našimi dětmi během psaní této práce a jeho toleranci ke sbírání dat v daleké Indii k vytvoření této práce.

ABSTRAKT

Předkládaná diplomová práce se zabývá problematikou dobrovolnictví, empirickou případovou studií v oblasti severní Indie – Malého Tibetu, ve vesnici Mulbekh, v regionu Ladákh. Práce je rozdělena na teoretickou a empirickou část.

V teoretické části práce řeší fenomén dobrovolnictví, možnosti dobrovolnických aktivit v České republice i za hranicemi. Popisuje nutnost zapojení globálního rozvojového vzdělávání v rámci průřezových témat a poukazuje na nové strategie ve vzdělávání. Uvádí možnost implementace tématu dobrovolnictví do vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví prostřednictvím projektové výuky. Ozřejmuje fungování základního školství v Indii a chod školy Spring Dales Public School, ve kterém byl realizován vlastní výzkum v rámci dobrovolnického projektu autorky. Přínos práce autorka shledává v respektování specifických cílů Strategie 2030+ k osvojení kompetencí pro aktivní občanský život v zapojení tématu dobrovolnictví do výuky.

Empirická část je věnována samotnému výzkumu. Sběr dat proběhl během července 2015 pomocí designu kvalitativního výzkumu případové studie. Mezi metody získání dat patřilo zúčastněné pozorování, hloubkový rozhovor, šetření v tamních rodinách a použití nestandardizovaných dotazníků. Byla zjištěna data od dobrovolníků, ředitele, učitelů a žáků desátého ročníku tamní školy, která byla následně analyzována.

Cílem této práce je pomocí zahraniční zkušenosti proniknout do problematiky dobrovolnictví a prostřednictvím získaných poznatků vytvořit návrh projektu implementace tématu dobrovolnictví do vzdělávacího oboru Výchova pro zdraví.

KLÍČOVÁ SLOVA

dobrovolnictví, globální rozvojové vzdělávání, mezinárodní dobrovolnictví, výchova ke zdraví, zahraniční zkušenost

ABSTRACT

This diploma thesis deals with the topic of volunteering, an empirical case study in the region of North India - Little Tibet, in the village of Mulbekh, in the Ladakh region. The thesis is divided into theoretical and empirical part.

The theoretical part deals with the phenomenon of volunteering, the possibilities of volunteering activities in the Czech Republic and abroad. The thesis describes the need of the global development education involvement in cross-subject topics and points to new strategies in education. It introduces the possibility of implementation of the topic of volunteering in the educational field Health Education through project work. It also describes the functioning of primary education in India and the operation of the Spring Dales Public School, in which the research was carried out within the framework of the author's volunteer project. The author finds the benefit of this work in respecting the specific objectives of the 2030+ Strategy to acquire competences for active civic life by including the topic of volunteering in education.

The empirical part is devoted to the research itself. The data was collected during July 2015 using a qualitative case study design. Methods of data collecting included a participant observation, in-depth interview, investigation in local families, and non-standardized questionnaires. Data from volunteers, headmasters, teachers and pupils of the tenth year of the local school were collected and analyzed.

The aim of this work is to use the experience from abroad to deep dive into the volunteering problematic and through the acquired knowledge to create a project proposal for the implementation of the volunteering topic in the educational field Health Education.

KEYWORDS

volunteering, global development education, international volunteering, health education, foreign experience

Obsah

ÚVOD.....	7
1 DOBROVOLNICTVÍ	9
1.1 Fenomén dobrovolnictví	12
1.2 Dobrovolnická služba	14
1.3 Mezinárodní dobrovolnické organizace.....	15
1.4 Dobrovolnictví v České republice	16
1.5 Prosociální charakteristiky dobrovolníků	18
1.6 Kdo je dobrovolník	21
2 NOVÉ STRATEGIE VE VZDĚLÁVÁNÍ.....	23
2.1 Organizace realizující globální rozvojové vzdělávání na školách.....	24
2.2 Implementace principů občanských ctností do škol	27
2.3 Projektovou výukou k dobrovolnictví	27
3 ZÁKLADNÍ ŠKOLSTVÍ V INDII	31
3.1 Oblast v Himálajích – Ladákh neboli Malý Tibet	33
3.1.1 Základní škola Spring Dales Public School	34
3.1.2 Nezisková organizace Brontosauři v Himálajích	35
4 PRAKTICKÁ ČÁST	38
4.1 Stanovení cílů výzkumu.....	38
4.2 Definování výzkumných otázek	39
4.3 Příprava výzkumu	39
4.4 Realizace výzkumu	40
4.4.1 Bariéry dobrovolnického projektu.....	42
4.4.2 Pozitiva dobrovolnického projektu.....	43
5 METODOLOGIE	45

5.1	Výběr respondentů	46
5.2	Metody sběru dat	47
5.2.1	Hloubkový polostrukturovaný rozhovor s ředitelem školy	47
5.2.2	Zúčastněné pozorování	47
5.2.3	Nestandardizované dotazníky	48
5.2.4	Šetření v tamních rodinách	48
5.3	Analýza získaných dat a interpretace výsledků	49
5.3.1	Vyhodnocení hloubkového rozhovoru s ředitelem školy	49
5.3.2	Vyhodnocení zúčastněného pozorování dobrovolníků.....	52
5.3.3	Vyhodnocení nestandardizovaných dotazníků	54
5.3.4	Vyhodnocení šetření v rodinách	69
5.4	Shrnutí provedeného výzkumu	72
6	NÁVRH PROJEKTU PRO ŽÁKY II. STUPNĚ ZŠ.....	75
6.1	Realizace projektu.....	78
7	ZÁVĚR.....	81
	Seznam příloh.....	88

ÚVOD

„Lhostejnost k druhým a lhostejnost k osudu celku je přesně tím, co otevírá dveře zlu.“

(Václav Havel)

Úroveň vzdělanosti je jedním z velmi důležitých kritérií vyspělosti jakékoli společnosti. Rozvoj vzdělanosti je tedy správnou investicí do budoucnosti každého národa. V České republice dochází v současné době k mnoha výrazným změnám ve vzdělávání, které můžeme spatřovat i v přípravě Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+. Denně jsme konfrontováni s vysokým tempem rozvoje snad ve všech oblastech našeho života. Tyto změny jsou vyvolány zvyšujícími se požadavky rychle se vyvíjející společnosti. Otevírá se zde prostor pro volbu vhodných vyučovacích forem a metod, ale také k principům otevřenosti a kritickému myšlení, solidaritě a propojenosti, k sociální spravedlnosti a udržitelného rozvoje. Dodržováním těchto principů při rozvíjení dovedností a postojů žáků ve výuce můžeme účinně žáka vést ke klíčovým kompetencím a očekávaným výstupům oboru. Moderní výuka by měla být efektivní a motivující, měla by reagovat na problémy dnešního světa a nabízet řešení, převádět teorii do praxe a vytvářet tak předpoklady pro individuální rozvoj každého jednotlivého žáka. Tyto principy globálního rozvojového vzdělávání se stávají součástí inovačních snah. Prostředí základního školství nabízí ve velké míře široký prostor pro realizaci projektů nejrůznějšího charakteru.

Značný přínos žákům lze shledat prostřednictvím Rámcového vzdělávacího programu pro základní školy a jeho povinné součásti průřezových témat, které reprezentují aktuální problémy současného světa. Vzhledem k faktu, že se dětem v období povinné školní docházky formuje oblast rozvoje jejich osobnosti, postojů a hodnot, se v této souvislosti autorka této práce domnívá, že by zařazení tematiky dobrovolnictví na základních školách v průřezovém tématu Osobnostní a sociální výchova, tematického okruhu Morální rozvoj, mělo své uplatnění. Taktéž implementací tematiky dobrovolnictví do vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví, tematického okruhu Vztahy mezi lidmi a formy soužití, jelikož Výchova

ke zdraví dbá o edukaci v oblasti sociálního, psychického i fyzického rozvoje s přihlédnutím k věkovým a vývojovým odlišnostem a učí žáky odpovědnosti.

Téma dobrovolnictví se v současné době v rámci formálního vzdělávání na základních školách nevyučuje, zatím jen prostřednictvím neformálního vzdělávání. Téma této práce je v souladu se specifickým cílem návrhu Strategie 2030+ k osvojení kompetencí k aktivnímu občanskému životu a klade si za cíl objevit se ve Školních vzdělávacích programech.

První část práce je teoretická a vychází ze studia odborné literatury, článků a dalších zdrojů. Teoretická východiska se zabývají fenoménem dobrovolnictví, jeho jednotlivými komponenty a vybranými aspekty mezinárodního dobrovolnictví. Dobrovolnictví je zkoumáno především z pohledu dobrovolníka. V práci je věnována pozornost rovněž oblasti Ladákh a základní škole Spring Dales Public School, kde byl vlastní výzkum diplomové práce realizován díky prázdninovému dobrovolnictví v severoindické himálájské vesnici Mulbekh regionu Ladákh. V další části se práce zabývá novými strategiemi ve vzdělávání, předkládá organizace realizující globální rozvojové vzdělávání na školách a poukazuje na možné zapojení tématu dobrovolnictví do výuky druhého stupně základní školy v rámci vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví v součinnosti principů globálního rozvojového vzdělávání.

Empirická část práce se zabývá výzkumným šetřením. Díky řadě výzkumných metod a přímé dobrovolnické činnosti autorky je získáno velké množství dat. Obsahem práce je získání informací o životě tamních obyvatel v co nejširší možné míře, popis fungování zahraničních dobrovolníků, objasnění jejich motivů a přiblížení limitů a výhod jejich činnosti. Vzhledem k náročnému terénu a časové náročnosti výzkumu v Malém Tibetu lze konstatovat, že tato dobrovolnická aktivita není vhodná pro všechny.

Cílem této práce je pomocí zahraniční zkušenosti proniknout do problematiky dobrovolnictví a prostřednictvím získaných poznatků vytvořit návrh projektu implementace tématu dobrovolnictví do vzdělávacího oboru Výchova pro zdraví. Na základě získaných výsledků od dobrovolníků lze pozorovat, po absolvování této zahraniční zkušenosti, vysoký podíl odolnosti a zocelení osobnosti dobrovolníků. Opuštění zóny komfortu vede k poznání sebe sama a pocit pomoci dětem v rozvojové zemi je osobním zadostiučiněním.

1 DOBROVOLNICTVÍ

Dobrovolnictví v sobě zahrnuje velmi široký pojem. Tato diplomová práce zkoumá vybranou část mezinárodního dobrovolnictví a věnuje se dobrovolnictví především z pohledu dobrovolníka.

Původ pojmu dobrovolnictví etymologicky pochází z latinského jazyka „voluns“ (volba) nebo ze slova „velle“ (chtění). V roce 1957 vznikla první kniha o organizovaném dobrovolnictví, což byl prakticky počátek vědeckého výzkumu dobrovolnictví (Hladká, 2008).

Dobrovolnictví je vědomá a svobodně zvolená činnost jedince ve prospěch druhých, proto si zaslouží pozornost společnosti již od útlého věku. Dobrovolník věnuje část svých schopností, času a energie ve prospěch činnosti, která je časově i obsahově vymezená. Dobrovolnictví je často profesionálně organizováno, aniž by ztratilo svoji nutnou spontaneitu. Dobrovolnická činnost je pravidelným a spolehlivým zdrojem nových zkušeností, zážitků, osobního růstu dobrovolníků a zároveň pomoci pro organizaci, která s dobrovolníky spolupracuje. Hlavním znakem dobrovolnictví je fakt, že jedinec vykonává činnost ve prospěch druhých bez nároku na odměnu. Tou se stává dobrý pocit ze smysluplné činnosti (Sozanská, Tošner, 2006).

Dobrovolnická činnost má užitek i pro společnost. Napomáhá řešit problémy ve společnosti. Dobrovolníci se mohou stát partnery pro profesionály a tak zkvalitnit péči nejen v sociálních službách. Dobrovolníci vnášejí do pracovního prostředí nadšení, vysokou pružnost, neformálnost a osobní přístup ke klientům. Dobrovolníci jsou významnou složkou pracovní síly v neziskových organizacích (Matoušek, 2003).

Mezi přínosy dobrovolnictví patří zejména pocit smysluplně vykonané práce, změna životního stylu či posun v životních hodnotách. Dále je kladně hodnoceno vhodné vyplnění volného času, posílení sebevědomí, rozšíření a prohloubení kvalifikačních předpokladů pro budoucí zaměstnání a získání společenského uznání (Frič, Pospíšilová, 2010).

Výrazným podporovatelem dobrovolnictví byl i prezident Václav Havel. Zde jsou jeho slova ze zahajovací konference o dobrovolnictví v Kroměříži roku 2001:

„Pokusme se vidět i za hranice našich malých světů, vidět dál v čase i prostoru. Pro začátek stačí málo: například podpořit všechny organizace, které pomáhají trpícím lidem zde i za hranicemi našeho státu. Ostatně, pomáháte tím nejenom konkrétním bližním, ale pomáháte zároveň zlepšovat mravní klima v naší zemi, pěstovat lidskou solidaritu, posilovat vzájemnou důvěru, to znamená podporovat cosi, čeho je nám velice zapotřebí... Konference o dobrovolnictví jsou v určitém směru výzvou, abychom pojmům dárcovství a dobrovolnictví dali nový obsah a abychom oživil i pojmy v předchozích desetiletích opomíjené a mnohdy diskreditované, jako je dobročinnost či lidumilnost...“¹

Mezi základní charakteristiky dobrovolnictví podle Národního informačního centra pro mládež (2019) patří:

- To, co dobrovolník dělá, dělá z vlastní (dobré) vůle;
- Jeho dobrovolná činnost přináší užitek druhým lidem;
- Za svou činnost dobrovolník neočekává ani nedostává hmotnou odměnu.

Typy dobrovolnictví:

Formální dobrovolnictví – tento typ dobrovolnictví je zaštitěn organizací nebo institucí a jeho podoba je většinou upravena i písemnou smlouvou. Je mnohem jasněji vymezeno než neformální dobrovolnictví a většinou je také míněno, když se mluví o dobrovolnictví obecně.

Neformální dobrovolnictví – jakákoliv pomoc poskytnutá z vlastní vůle a bez nároku na mzdu. Patří zde například sousedská výpomoc.

Dobrovolnická služba – mezi dobrovolnými činnostmi má specifické postavení. Je definována zákonem o dobrovolnické službě, vztahují se na ni výhody a úlevy poskytované státem.

¹<https://clanky.rvp.cz/clanek/c/N/16811/DOBROVOLNICTVI---ROK-POTE.html/>

Oblasti dobrovolnictví (NICM, 2019) :

- **Dobrovolnictví ve zdravotnictví** – dlouhodobé a pravidelné návštěvy pacientů, ale i jednorázové akce. Dobrovolníci se věnují individuálně jednomu pacientovi nebo pracují společně s celou skupinou pacientů (př. Dobrovolnické centrum ve Fakultní nemocnici v Motole v Praze, Lékořice, Amélie).
- **Dobrovolnictví v sociálních službách** – dobrovolníci nikdy nenahrazují práci profesionálů, neposkytují přímo sociální službu, ale vnášejí do vztahů s uživateli sociálních služeb (což jsou např. senioři, zdravotně postižení, drogově závislí, příslušníci národnostních menšin) moment přátelství a sblížení a zkvalitňují tím individuální přístup ke klientům (př. P-centrum, Arkáda, Amalthea, Neposeda o.s., Armáda spásy).
- **Dobrovolnictví v kultuře** – zahrnuje celou škálu činností a organizací, např. neprofesionální umělecké spolky, organizace kulturního a společenského dění kolem sebe, ochrana a revitalizace místních kulturních památek, opatrování kronik a tradic obcí (Př. Jeden svět, 72 hodin, Knihovny, Muzea, Galerie).
- **Dobrovolnictví ve sportu** – nejrůznější činnosti nezbytné k zapojení do sportování, kterými jsou dobrovolní trenéři a cvičitelé, pořadatelství a organizování soutěží, doprava, údržba hřišť (př. Olympiády, Paralympiády, Run Czech).
- **Dobrovolnictví v oblasti práce s dětmi a mládeží** – což je velmi široké téma, které přesahuje do všech ostatních oblastí, jako jsou dětské a mládežnické spolky, volnočasové, sportovní, turistické a ekologické kroužky, tábory, doučování a podobně (př. Duha, DDM, Ymca, Jahoda o.p.s.).
- **Dobrovolnictví ve školní a univerzitní samosprávě** – toto hraje aktivní podíl na životě školy (př. příprava a realizace školních akcí, projektových dnů).
- **Dobrovolnictví v ekologii** – dobrovolná péče o významné přírodní lokality, budování naučných stezek, strážní služba, sázení stromů, péče o ohrožená

zvířata, ekologická výchova dětí a mládeže či osvěta široké veřejnosti v této problematice (př. Ekodomov, Hnutí Duha, Hnutí Brontosaurus).

- **Mezinárodní dobrovolnictví a rozvojová spolupráce** – krátkodobé (workcampy) nebo dlouhodobé pobyty dobrovolníků trvající většinou od tří měsíců do jednoho roku, ve prospěch místní komunity, které trvají většinou od 3 měsíců do 1 roku (př. INEXsda, La Ngonpo, Brontosauři v Himálajích, Člověk v tísni, o. p. s.).
- **Dobrovolnictví při mimořádných událostech** – tato činnost je organizována zejména při živelních pohromách, haváriích či nálezích. Dobrovolnickou činnost koordinují organizace s celorepublikovou působností (př. Charita, Diakonie ČCE, ADRA, sbory dobrovolných hasičů ČČK, Člověk v tísni, o. p. s.).
- **Firemní dobrovolnictví** – firmy poskytují svým zaměstnancům čas a motivaci k dobrovolnické činnosti, hradí náklady na čas svých zaměstnanců, uznávají a oceňují jejich dobrovolnickou činnost, např. v rámci Mezinárodního dne firemního dobrovolnictví (př. Give & Gain Day, Engage Days na Zpojímse.cz).
- **Komunitní dobrovolnictví** – je postaveno na jakékoli činnosti prospěšné pro členy dané komunity. Může být do jisté míry samozřejmou součástí života, např. na venkově, nebo může být určitou strategií, jak se stát součástí komunity (př. TOTEM, Nová trojka, Tmelník).
- **Dobrovolnictví v církevních a náboženských společnostech** – činnost na základě dobrovolnosti organizují různé církve a náboženské společnosti (př. Charita ČR, Diakonie, Maltézská pomoc, o.p.s.).

1.1 Fenomén dobrovolnictví

Fenomén dobrovolnictví v sobě skrývá hlubokou míru odpovědnosti člověka za sebe, druhé a za celý svět. Dobrovolnictví patří dle Hladké (2008) k jedné z nejušlechtilejších forem prosociálního a altruistického chování. Dobrovolnictví je založeno na mnohostranné kultivaci sociálního prostředí a solidaritě s druhými, je podloženo širokou škálou pozitivních lidských hodnot, které stojí v protikladu současného postmoderního člověka

s materialistickou a konzumní orientací. Ačkoliv se zdá být lidem pojem dobrovolnictví na intuitivní úrovni dobře srozumitelný, v odborné literatuře často není možné najít mezi jednotlivými autory shodu ani v jeho základním pojetí. Dobrovolnictví představuje relativně heterogenní, multifaktoriálně podmíněný a dynamický společenský fenomén, který je jednou z příčin této teoretické nejednotnosti.

Podle Mlčáka a Záškové (2013) filantropii neboli dobročinnost považujeme za jednu z občanských ctností, která má v naší západní kultuře své kořeny v křesťanské a ještě hlouběji v židovské morálce, a to bez ohledu na to, zda jsme věřící či ne. Filantropii můžeme rozdělit na dvě formy. Jednou je dárcovství a druhou dobrovolnictví. Dárcovství je poměrně jasným sektorem týkajícím se peněžitých či nepeněžitých darů určených přímo potřebným. S dobrovolnictvím je to mnohem složitější, jelikož můžeme nezištně pomáhat například v rodině či sousedům a jedná se o občanskou či sousedskou výpomoc. V případě dobrovolnické činnosti v rámci komunity, fary či sportovního klubu používáme termín dobrovolnictví vzájemně prospěšné. Všechny tyto aktivity mají společný znak, kterým je spontaneita a neočekávání finančního zisku. Velmi rychle dochází k změně žebříčku hodnot a je přirozeným nástrojem pro sebepoznání.

Vnímání dobrovolnictví v České republice je značným způsobem ovlivněno historií země. Spousta z nás si při slově dobrovolnictví vybaví nechvalně známé skutečnosti z dob komunismu, mezi které patří například dobrovolně-povinné brigády či povinnou účast na oslavách prvního máje. Na druhé straně ale nelze opomenout dobrovolnou práci tisíců jednotlivců, kteří organizovali spolky, zakládali tělovýchovné jednoty či zakládali různé nadace. Z dobrovolných sbírek vzniklo Národní divadlo a Národní Muzeum v Praze a po celé zemi jsou stovky budov, tělocvičen, muzeí a jiných památek, které vznikly z dobrovolných peněžitých darů či dobrovolné práce. Dobrovolnictví k práci či finančnímu příspěvku vznikalo z přesvědčení, že to má smysl dělat a ze snahy překročit pouze horizont vlastního života. I když organizace neziskového sektoru měly po roce 1989 v České republice možnost navázat na tradici mnoha dobrovolných spolků, je dědictví komunistického režimu hluboce zakořeněno v mysli mnoha občanů. V dobách takzvaného reálného socialismu byla myšlenka dobrovolnictví zneužívána totalitním státem, naproti tomu v zemích s nepřerušným vývojem demokracie a silnou tradicí vzájemné pomoci

mezi občany, mezi které patří například Kanada, USA, Nizozemsko či Velká Británie, nalezneme dobrovolníky prakticky v každém sektoru sociálních služeb. Dobrovolná práce v České republice za dob komunismu měla tehdy převážně charakter úpravy pracoviště nebo okolí bydliště a byla, jak se říkalo, povinně dobrovolná (Matoušek, 2008).

Dobrovolnictvím můžeme pochopit opravdový význam slova smysluplnost, jde o přirozený projev občanské zralosti se získáním nových zkušeností a dovedností. V roce 1995 postihlo Japonsko ničivé zemětřesení, na jehož odklizení se podílelo mnoho tisíců dobrovolníků a Organizace spojených národů vyhlásilo na základě této události rok 2001 Mezinárodním rokem dobrovolníka. Vzájemná pomoc a solidarita je základem existence lidské společnosti. Program OSN zvaný (UNV) United Nations Volunteers, který je podřízený Rozvojovému programu OSN, funguje v jednotlivých státech. Dobrovolníci v této dobrovolnické iniciativě jsou zkušenými dobrovolníky více než 140 národností a každý rok plní úkoly v rozvojových zemích a zastávají role terénních pracovníků a dobrovolných odborníků. Dobrovolnictví taktéž můžeme chápat, jako ochotu člověka věnovat část svého času a hlavně sil ve prospěch potřebné organizace nebo člověka, aniž by s příjemcem dané pomoci byl vázán přátelskými nebo jinými vazbami. Z této dobrovolnické dobrovolné činnosti má přínos jak příjemce, tak i dobrovolník, kterému přináší nové zkušenosti, přátelské vztahy a rozšířené dovednosti. Člověk také ve velké míře pozná sama sebe (Hladká, 2008).

1.2 Dobrovolnická služba

Dobrovolnická služba je definována nově od roku 2003 zákonem č. 86/2014 Sb., kterým se mění zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě), ve znění pozdějších předpisů o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě), ve znění pozdějších předpisů. Za dobrovolnickou službu jsou považovány všechny aktivity, při nichž dobrovolník poskytuje ze svobodné vůle pomoc spoluobčanům a společnosti, a to ve svém volném čase a bez nároků na jakoukoliv odměnu pomoc spoluobčanům a společnosti. Zákon představuje ucelený a vzájemně provázaný systém podmínek, jejichž splnění umožňuje občanským sdružením, obecně prospěšným společnostem, církvím a náboženským společnostem a jejich právníkům osobám, dosáhnout na udělení akreditace pro oblast dobrovolnické služby. Udělování akreditací spadá do gesce Ministerstva vnitra. Akreditace je svého druhu

jistou garancí, že organizace s akreditovaným projektem všem svým partnerům působícím v akreditovaném režimu zajišťuje služby ve standardní kvalitě. Akreditace je udělována na 3 roky nestátním neziskovým organizacím, které zajišťují výběr, přípravu, vyslání, bezpečnost, pojištění a smluvní vztahy pro dobrovolníky. Akreditované organizace mohou požádat u Ministerstva vnitra o státní dotace na organizaci dobrovolnické služby (MV ČR, 2019).

Od roku 2007 se dobrovolníci objevili po boku profesionálních pracovníků podle § 115 novely zákona o sociálních službách (zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, v platném znění), dále též ve Věstníku Ministerstva zdravotnictví ČR (2009) bylo zveřejněno „Metodické doporučení pro zavedení dobrovolnického programu v nemocnicích“. Taktéž od roku 2012 je platné „Metodické doporučení Ministerstva kultury ČR pro dobrovolnictví v kultuře a umění“ (MK ČR, 2012).

1.3 Mezinárodní dobrovolnické organizace

Mezinárodní dobrovolnictví je specifickým typem dobrovolnictví spojeným s mezinárodní spoluprací a s ním souvisejícím interkulturním vzděláváním. Z tohoto důvodu tyto aktivity není možné oddělit od ostatních kategorií, protože i v zahraničí můžete pracovat na projektu, který se bude věnovat práci s postiženými dětmi, opravovat historickou památku či pomáhat připravovat umělecký festival pro děti z dětských domovů. K nejznámějším mezinárodními organizacím patří například Červený kříž a Červený půlměsíc, ekologické organizace Greenpeace nebo jiné organizace založené na náboženském základu. Kromě těchto organizací, které mají dobrovolnictví za prostředek k realizaci svých cílů a záměrů existují takové, které se věnují dobrovolnictví na profesionální bázi, pořádají konference a věnují se vydávání tiskových materiálů a brožur. V roce 1970 byla založena celosvětová organizace zaměřující se na propagaci a podporu dobrovolnictví s názvem IAVE (International Association for Volunteer Effort). V čele této organizace stojí rada složená ze zástupců 25 zemí, z toho jsou dnes pouze čtyři z Evropy. Tato asociace pořádá každé dva roky konference v různých světových regionech s cílem provázání a podpory dobrovolné činnosti, organizuje taktéž Mezinárodní den dobrovolníků, který se od roku 1985 každoročně koná 5. prosince. V roce 1972 byla založena asociace AVE, která je součástí IAVE. Tato asociace se soustředí na výměnu informací a zkušeností při spoluvytváření společné evropské

komunity. Pro zlepšení informovanosti a zapojení mládeže do dobrovolnických aktivit byl zřízen Evropskou komisí program Evropské dobrovolné služby, s kterým mají mladí lidé možnost strávit 6-12 měsíců v jiné zemi. Jejich obsahem práce je práce s postiženými lidmi nebo dětmi, zapojení se do kulturních či ekologických aktivit dané země. Taktéž IAVE se podílí na přípravě deklarací v konzultacích s OSN ohledně problematiky dobrovolnictví (Mlčák, Zášková, 2013).

Další významnou světovou dobrovolnickou organizací je CEV (European Volunteer Centre), která sdružuje 14 dobrovolnických center v různých zemích a sídlí v Bruselu.

Rada Evropské unie svým rozhodnutím z 24. listopadu 2009 vyhlásila rok 2011 Evropským rokem dobrovolných činností na podporu aktivního občanství. Národním gestorem Evropského roku dobrovolnictví v České republice bylo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, které nyní spadá pod gesci Ministerstva vnitra (MV ČR, 2019).

1.4 Dobrovolnictví v České republice

Dobrovolnictví je základním stavebním prvkem občanské společnosti uskutečňující nejvyšší aspiraci lidstva, touhy po míru, bezpečí, spravedlnosti a svobodě. Být dobrovolníkem je občanská ctnost, která je v řadě zemí světa považována za přirozenou součást života. Nejčastěji se dobrovolnické činnosti objevují v nestátních neziskových organizacích. Je důležité připomenout, že dobrovolnictví má v českých zemích dlouholetou a bohatou tradici. Jeho kořeny sahají již do období národního obrození a následně do doby prvního československého státu po roce 1918, kdy dobrovolné spolky významně ovlivnily kulturní úroveň mladého českého státu. V současné době se jedná hlavně o oblast ekologickou, sociální, zdravotnickou, humanitární a oblast lidských práv, sportovní, kulturní a vzdělávací pro práci s dětmi a mládeží (Sozanská, Tošner, 2006).

Společnost v naší zemi prošla po roce 1989 obdobím hledání vlastní identity. Myšlenkou občanské společnosti byla vzájemná tolerance a solidarita, jejímž propagátorem byl Václav Havel. Po několika letech liberálně tržního hospodářství, individualismu a konzumního způsobu života se začal projevovat zájem občanů o jiný životní styl. Projev základních humanistických hodnot, kterým je zájem o ostatní a přirozená touha pomoci potřebným a slabým, byl znovu nalezen. Kromě svého profesního uplatnění začali lidé hledat i další

způsoby seberealizace, kde by mohli uplatnit své znalosti a dovednosti. Právě po roce 1989 došlo v České republice k nebyvalému rozvoji neziskového sektoru. Obnovila se činnost spolků minulým režimem potlačená, například IMCA, Sokol, Skaut-Junák. Vznikaly taktéž nové neziskové organizace bez žádného finančního kapitálu, které byly postaveny na lidském nadšení a pomoci dobrovolníků. Ve všech sdruženích a spolcích jsou odpracovány každoročně desetitisíce hodin zdarma. Bohužel dobrovolnictví a neziskový sektor obecně je stále vnímán veřejností jako cosi nadbytečného a je na jeho okraji zájmu. Organizace jako například Člověk v tísni nebo ADRA spolupracují s dobrovolníky vysílanými na humanitární a charitativní akce do zahraničí. Do roku 1999 neexistovalo v ČR specializované pracoviště, které by se profesionálně věnovalo dobrovolnictví. V rámci akce „30 dní pro neziskový sektor“ bylo 22. února 1999 slavnostně otevřeno v Praze první profesionálně vedené dobrovolnické centrum v České republice s názvem „HESTIA – Národní dobrovolnické centrum“. Toto centrum bylo založeno za odborné i finanční podpory Nadace Open Society Fund a za metodické pomoci Points of Light Foundation. Bylo jedním z národních dobrovolnických center ve 14 zemích bývalého komunistického bloku v projektu nazvaném „Program rozvoje dobrovolnictví“. Posláním Programu rozvoje dobrovolnictví byla propagace a podpora myšlenky dobrovolnictví ve společnosti. Na činnost tohoto národního centra navazují další dobrovolnická centra v regionech, jiná bývají samostatnými neziskovými organizacemi - občanským sdružením nebo jejich součástí. Důležitým aspektem k fungování dobrovolnických center je propagace a podpora od médií (Studie o dobrovolnictví, 2014).

Dobrovolnictví je důležitým nástrojem na podporu aktivního občanství, který je příspěvkem sociální soudržnosti a zdrojem bohatství komunit v tom nejširším smyslu – kvality života, vytváření a uchování znalostí a dovedností každého zúčastněného.

Proto by jeho podpora měla vycházet ze všech úrovní:

- **ze státní úrovně** - podpora politická a legislativní – zákon o dobrovolnictví;
- **z úrovně samospráv** – podpora zejména morální a finanční – spolupráce na aktivitách v rámci komunity/obce/regionu a dotace na dobrovolnické projekty;

- **z úrovně komerčního sektoru** – podpora filantropických programů z konceptu společenské odpovědnosti firem – firemní dobrovolnictví je velmi vhodné kombinovat s firemním dárcovstvím;
- **z úrovně každého z nás** – neformálním vzděláváním a výchovou dětí a mládeže, rozvojem znalostí a dovedností, rozvojem kompetencí využitelných na trhu práce pro studenty a absolventy, pro rodiče na rodičovské dovolené či nezaměstnané k zachování kvalifikace a udržení pracovně aktivního způsobu života i motivaci a zmírnění překážek opětovného vstupu na trh práce, pro seniory je to příležitost udržet se aktivní, přičemž dochází k maximálnímu využití jejich zkušeností (Frič, 2001).

1.5 Prosociální charakteristiky dobrovolníků

Dle Mlčáka a Záškodné (2013) jsou dobrovolnické aktivity podmíněny mnoha psychologickými faktory, které je složitým způsobem moderují. Z psychologických moderátorů jsou důležité zejména osobnostní charakteristiky reprezentující škálu vnitřních psychologických konstruktů (osobnostní rysy, postoje, hodnoty, motivy a jiné). Velmi důležitým aspektem k dobrovolnictví je motivace dobrovolníka. Mnoho lidí chápe dobrovolnictví jako určitý projev altruismu, který přináší dobrovolníkům více výdajů než zisku, tudíž vnímají dobrovolnictví spíše ztrátově. V rámci problematiky studia motivace dobrovolníků je možno na tento problém nahlížet dvěma přístupy, psychologickým a sociologickým. Prvním je psychologický přístup, který chápe motivy jako pohnutky, které daného jedince podněcují k výkonu dobrovolnických aktivit. Tento přístup předpokládá, že všichni lidé mají stejné základní motivy, které se u nich uplatňují v různé míře a skladbě. Dobrovolnictví umožňuje lidem vytváření hodnot týkajících se prosociálního a altruistického zájmu o druhé, taktéž zažívají nové příležitosti k učení a zlepšují si své dovednosti a znalosti pro budoucí pracovní kariéru. Dobrovolnictví taktéž umožňuje navazovat nové interpersonální vztahy, vytváří prostor pro osobní rozvoj a je prostředkem pro posílení sebeúcty.

Z psychologických teorií lze uplatnit i teorii čtyř motivů autora C. N. Batsona (2002). Ten definuje motivy jako síly zaměřené na cíl, které mohou být vyvolány hrozbou nebo příležitostmi a které se vztahují k hodnotám jedince. Motivы v jeho pojetí

jsou flexibilními stavy mysli, které se mění v závislosti na kontextu situace. Tento autor rozlišuje čtyři třídy motivací k dobrovolnickým aktivitám:

- 1) **Egoismus** – cílem je zvýšit prospěch u sebe.
- 2) **Altruismus** – cílem je zvýšit prospěch u jiné osoby.
- 3) **Kolektivismus** – cílem je zvýšit prospěch u vlastní skupiny.
- 4) **Principalismus** – cílem je podpora morálních zásad.

Ve srovnání s psychologickým přístupem, sociologický přístup k motivaci dobrovolníků více předpokládá, že neexistuje nekonečně individuálních motivů vysvětlujících angažovanost dobrovolníků. Sociologové věří, že každý aktér si vybírá jakýkoliv motiv na základě dané sociální situace, které dle různých situací redefinuje. Taktéž v sociologii nejsou incentivy neboli pohnutky chápány pouze jako vnitřní potřeby, ale i jako způsob vysvětlení smyslu svých aktivit. Obecně v rámci dobrovolnických aktivit jsou lidé vedeni určitými hodnotami, které představují jakési standardy. K typickým znakům hodnot patří jejich obecnost a abstraktnost. Hodnoty jsou determinovány jinými hodnotami a seskupují se do celého systému hodnotové orientace (Batson, 2002).

Hodnotovou orientaci taktéž definují P. Hartl a H. Hartlová (2015) jako sociálně podmíněný a relativně neměnný, volitelný vztah jedince k souhrnu materiálního a duchovního bohatství a ideálů sloužících jako prostředky k uspokojování životních potřeb. Je tím míněna jak orientace na hodnoty, tak orientace prostřednictvím hodnot. Hodnotám jsou podřizovány zájmy, lidské potřeby, touhy a snahy. Naplňováním těchto hodnot v běžných životních situacích člověk získává smysl života.

Celá řada psychologických faktorů jako víra ve spravedlivý svět, empatie a sociální normy, modifikuje, řídí a upravuje motivaci prosociálního chování. Sociální normy představují sociální očekávání, směrnice, předpisy obecně akceptovaného chování, které platí pro členy větší sociální jednotky. Sociální normy určují, který typ chování je v dané situaci ten správný. Většina společnosti vytváří normy slušnosti, které podporují koordinaci a kooperaci mezi jedinci. Společnost taktéž disponuje normami poslušnosti a normami solidarity (Mlčák, Zášková, 2013).

Normy, které významně motivují člověka k prosociálnímu chování, klasifikuje K. Durkin (2012) do tří skupin a vysvětluje je prostřednictvím vnitřního příkazu, kterým na nás tyto normy apelují. První skupinou je norma reciprocity, tedy pomoz tomu, kdo dříve pomohl tobě.

Norma reciprocity prakticky představuje obecnou zásadu si vzájemně pomáhat, vyjadřuje závazek oplácet druhým poskytnuté služby. Tato norma tvrdí, že se lidé cítí nejlépe, když za to, co dají, něco dostanou.

Druhou skupinou je **norma sociální odpovědnosti**, tedy pomoz tomu, kdo danou pomoc potřebuje.

Norma sociální odpovědnosti naproti tomu značí pravidlo předepisující jedincům pomáhat těm, kteří jsou na nich závislí. Protikladem je **norma soběstačnosti**. Tato pomoc se neopírá o očekávání vzájemnosti. Ačkoliv převládá názor, že prediktorem prosociálního chování je především norma odpovědnosti, případně odpovědnosti a empatie, mohou různé sociální normy vystupovat vedle sebe. Další skupinou je **norma zásluhy**, tedy pomoz tomu, kdo si to zaslouží.

Dle Mlčáka a Záškové (2013) mají významnou roli v ovlivňování dobrovolnictví školní a náboženské organizace. V zemích, kde se dobrovolnictví intenzivně podporuje pedagogy na školách a studenti se zapojují do dobrovolnických činností, je vyšší míra angažovanosti a větší smysl pro povinnost vůči škole, ale stejně tak vůči společnosti. V USA byl dle Musicka a Wilsona (2008) větší počet dobrovolníků nalezen na školách církevních a soukromých s menším počtem žáků. Školy zde organizují nebo zprostředkovávají dobrovolnické aktivity, tudíž zde existuje tlak na povinné zapojení žáků do dobrovolnictví, ať už možností získání kreditů nebo prostřednictvím studijních plánů.

Dobrovolnictví v dnešní době spadá do gesce Ministerstva vnitra ČR. Dobrovolnická centra a neziskové organizace si mohou jednotlivé dobrovolnické programy u ministerstva akreditovat. Akreditace není nutná, je možné realizovat dobrovolnické programy i v neakreditovaném režimu. Akreditace je však podmínkou pro to, aby mohly organizace žádat o dotace na dobrovolnictví u Ministerstva vnitra ČR. Vždy je nutné mít akreditovaný

každý dobrovolnický program zvlášť dle svého zaměření, např. dobrovolnický program pro seniory, dobrovolníci v nemocnicích a podobně.

1.6 Kdo je dobrovolník

Dobrovolnictví provází člověka od nepaměti. Dobrovolníkem je člověk, který poskytuje svůj čas, energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních bez nároku na finanční odměnu a vděk. Dobrovolník může být vnímán jako člověk, na kterého se dá spolehnout a který plní svědomitě svou práci (Sozanská, Tošner, 2006).

Podle Matouška (2008) často bývají dobrovolníky studenti, nezaměstnaní lidé, kteří chtějí být užiteční, ženy pečující o rodinu a chtějí se společensky uplatnit mimo domov, lidé důchodového věku. Mezi předpoklady úspěšné činnosti dobrovolníků patří řádná specifikace zadání úkolu a vymezení role dobrovolníka. Závazek mezi organizací a dobrovolníkem má být jasně formulován ve smlouvě. Činnost dobrovolníků musí být koordinována nejlépe jedním profesionálním pracovníkem a taktéž supervidována, tedy skupinovou formou supervize, přičemž je při ní věnována pozornost každému jednotlivému dobrovolníkovi. Sdílení zkušeností v akceptující atmosféře supervizní skupiny je vlastně jednou z hlavních odměn.

Dobrovolnictví, na němž staví dobrovolnické organizace, označujeme veřejně prospěšným dobrovolnictvím. Partnerem dobrovolníka je zpravidla organizace, která poskytne příležitost k dobrovolné činnosti. Dobrovolnictví je často profesionálně organizováno a je nejenom spolehlivým a pravidelným zdrojem pomoci, ale taktéž zdrojem nových zážitků a příležitostí pro dobrovolníky samotné. Dobrovolnické organizace se zabývají převážně dobrovolnou činností a jsou jimi dobrovolnická centra napříč republikou. Dobrovolné organizace jsou postaveny spíše na dobrovolnicích a patří mezi ně například hnutí DUHA, YMCA, Skaut-Junák, Sokol a jiné. Dobrovolná činnost nemůže být nařízena nebo vnucena, respektuje potřeby klientů (Frič, Pospíšilová, 2010).

Dobrovolníkem může být fyzická osoba, která se pro tuto činnost svobodně rozhodne, a je **starší 15 let**, jde-li o výkon dobrovolnické služby na území České republiky, **starší 18 let**, jde-li o výkon dobrovolnické služby v zahraničí. Je-li fyzická osoba v pracovněprávním vztahu, služebním poměru, členském poměru nebo je-li žákem nebo studentem, vykonává

jako dobrovolník dobrovolnickou službu **mimo svůj pracovněprávní vztah**, služební poměr, členský poměr, školní vzdělávání či studium. **Dobrovolníkem nemůže být ten, kdo je ve výkonu vojenské činné služby nebo člen sociálního družstva (MV ČR, 2002).**

Výzkum motivace dobrovolníků reprezentují Dolnicar a Randle (2007), kteří identifikovali šest skupin dobrovolníků:

- 1) **Klasičtí dobrovolníci**, kteří považují svoji pomoc druhým za prostředek k získání uspokojení z vykonané činnosti, která je smysluplná.
- 2) **Horliví dobrovolníci** pracují ve velkém počtu organizací a věnují dobrovolnickým aktivitám velký počet hodin.
- 3) **Osobně angažovaní dobrovolníci** se do dobrovolnické činnosti zapojují zejména proto, že jsou v organizaci přítomny i jejich děti.
- 4) **Dobrovolníci z osobního uspokojení** hledají především osobní odměny.
- 5) **Altruističtí dobrovolníci** chtějí především pomáhat druhým.
- 6) **Specifičtí dobrovolníci** se zapojují pouze do takových dobrovolnických aktivit, které odpovídají jejich aktuálním či budoucím potřebám.

2 NOVÉ STRATEGIE VE VZDĚLÁVÁNÍ

Vzhledem k tomu, že v lednu 2019 byla ustanovena osmičlenná expertní skupina pod správou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k přípravě hlavních směrů vzdělávací politiky ČR 2030+ a jedním ze strategických cílů je zaměření vzdělávání více na získání kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život, se autorka této diplomové práce domnívá, že zapojení tematiky dobrovolnictví do vzdělávací politiky splňuje podmínky specifického cíle k osvojení kompetencí pro aktivní občanský život. Ze dne 11. 11. 2019 je dostupná pracovní verze hlavních směrů vzdělávací politiky ČR 2030+ (MŠMT, 2019).

Vzdělávání jako takové prochází již od roku 1989 výrazným reformním prostředím. Již v roce 1992 byl MŠMT předložen dokument s názvem *Program transformace vzdělávací soustavy*, který měl být podkladem k diskusi o proměně českého školství. Program mimo jiné porovnával český vzdělávací systém se zahraničními modely a uváděl konkrétní nedostatky, mezi něž patřily například pokles společenského a ekonomického postavení učitelů a potlačení jejich tvořivosti a iniciativy, uzavřenost škol vůči životu lokality či malá přizpůsobivost potřebám společnosti. Optikou kurikulárních dokumentů byla zdůrazňována mimo jiné postojoivá výchova, probuzení zájmu o poznávání a využívání průřezových témat a projektů (Fialová, Flemr, Marádová, Mužík, 2014).

Jak praví Dalajlama XIV. (2000), vzdělávání je mnohem více než jen poskytování znalosti a schopností, jejichž prostřednictvím jsou dosahovány naše omezené cíle. Jde především o to otevřít dětem oči, aby viděly práva a potřeby ostatních. Vybudování přirozeného pocitu empatie a zodpovědnosti za ostatní u dětí je to podstatné.

Dle Heluse (2015) je prostředí školy institucí pro zajištění soustavné, odborné a systematické přípravy při sekundární/školní socializaci dětí a mládeže. Napomáhá širšímu pojetí výuky nad čisté osvojování vědomostí a znalostí, pečuje o začleňování jedince do společnosti tak, aby se v ní díky vzdělání mohl orientovat a uplatnit jako zodpovědně se rozhodující osobnost.

Cílem druhého stupně základního vzdělávání, kterému se tato diplomová práce věnuje, je vybavení dětí jasnými vztahy k základním lidským hodnotám, všeobecnými vědomostmi

a praktickými dovednostmi, které jim dovolí pokračovat v dalším stále specializovanějším vzdělávání. Důraz je kladen na motivaci k učení, na osvojení základních strategií učení, rozvíjení vlastních dovedností a schopností, na tvořivé řešení problémů. Taktéž je důležité osvojení účinné komunikace, spolupráce a respektu k práci druhých, schopnosti projevat se jako svobodná osobnost, tolerance a ohleduplnosti (Bílá kniha, 2002).

2.1 Organizace realizující globální rozvojové vzdělávání na školách

V této kapitole je předložen výčet organizací, které se zabývají problematikou globálního rozvojového vzdělávání včetně metodické podpory pro učitele.

V roce 1993 byla založena Nadace Pro rodinu **HESTIA**, ze které se v roce 1998 stalo Národní dobrovolnické centrum HESTIA a v roce 2016 byl název organizace pozměněn pod názvem HESTIA - Centrum pro dobrovolnictví, z. ú.. Jedním z prvních projektů organizace HESTIA spolupracujících se základními školami byl projekt pro rozvoj občanských ctností. Společně s občanským sdružením AGNES získalo v roce 2000 grant na projekt „Rozvoj občanských ctností – dárcovství a dobrovolnictví dětí a mládeže“, který byl podporovaný Nadací rozvoje občanské společnosti za finanční podpory programu Gabriel, který jej v letech 2000 – 2003 podpořil částkou téměř jeden milion korun. Tento projekt byl organizován na jedenácti středních školách ČR a kladl si za cíl mladým lidem přiblížit možnosti, které jim nabízí neziskový sektor a pomoci jim v zapojení se do dobrovolnických a dárcovských aktivit nebo zahájit realizaci vlastních projektů. Projekt byl zaměřen na strategickou spolupráci s vedením škol a spolupráci přímo s pedagogy. Studenti a žáci tak měli možnost zapojení se do dobrovolnických aktivit nejen ve svém okolí, ale i v zahraničí, například prostřednictvím Evropské dobrovolné služby. Dlouhodobým cílem tohoto projektu bylo zařazení tematiky dobrovolnictví a dárcovství do každodenního života škol. Tento projekt se přímo týkal praktické aplikace principů občanské výchovy mladého člověka (Sozanská, Tošner, 2006).

Další organizací, která od roku 2004 hraje klíčovou roli v působení na školách v rámci globálního rozvojového vzdělávání v České republice, je **ARPOK, o.p.s.** Pomocí tematických dnů, výukových programů a seminářů jsou důležitou součástí výuky v globálních souvislostech a tvoří významnou podporu pedagogům svojí metodickou podporou (www.arpok.cz).

Taktéž obecně prospěšná společnost **ADRA** se věnuje od roku 2006 vzdělávání na českých školách se snahou rozvíjet žáky, studenty i pedagogy v oblasti zájmu o globální témata. Těž vytváří pro pedagogy metodické výukové materiály a nabízejí pedagogům způsoby, jak implementovat globální rozvojové vzdělávání do výuky (www.adra.cz/oddeleni-vzdelavani).

Další organizací, která působí v součinnosti s žáky a pedagogy druhého stupně základních škol je **Charita ČR**, která v současné době realizuje na deseti základních školách projekt „**HUMR** – Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce ve školách“ (svet.charita.cz).

Mezi velmi významnou nevládní neziskovou organizaci v oblasti rozvoje myšlenek humanismu, rovnosti, solidarity a svobody patří **Člověk v tísni, o.p.s.**, který spolupracuje s více než 2900 základními a středními školami ve svém vzdělávacím programu **Jeden svět na školách** a ve vzdělávacím programu **Varianty**, který nabízí otevřené kurzy pro učitele, asistenty pedagoga i vedení škol. Vzdělávací program Jeden svět na školách od roku 2001 významně přispívá k výchově mladých zodpovědných lidí. Nabízí unikátní podporu pedagogům pomocí zpracovaných metodických výukových materiálů spojených s audiovizuálními materiály, prožitkovými aktivitami, diskusemi s pamětníky a tak dále. Pedagogům dává k dispozici metodické výukové aktivity, informační texty a doprovodné materiály k volnému přístupu k dokumentárním filmům (www.jsns.cz).

Multikulturní centrum Praha je občanským sdružením, které se zabývá otázkami soužití lidí různých kultur. Pro žáky a pedagogy organizují mezinárodní semináře, veřejné debaty, diskuse a konference. V oblasti globálního rozvojového vzdělávání realizuje dva projekty. Jedním je projekt **La Ngonpo II.**, který se zaměřuje na spolupráci mezi českými a indickými školami a zvyšuje povědomí nejen veřejnosti v oblasti rozvojových témat. Druhý projekt s názvem **Prevence xenofobních projevů a podpora občanské společnosti v Bosně a Hercegovině** je zaměřený na předávání českých zkušeností v metodách inkluzivního vzdělávání (www.mkc.cz).

V roce 2003 vznikla nevládní nezisková organizace „**NaZemi**“, která pro studenty a pedagogy organizuje interaktivní programy a semináře s tematikou rozvojového vzdělávání, usiluje o zavedení této problematiky do praxe českého vzdělávání, rozvíjí zážitkové metody a metody kritického myšlení, staví na participaci všech členů skupiny.

Tato organizace v současné době spolupracuje s více než 50 dobrovolníky, kteří se participují na koordinaci výstav, provozu fairtradového obchodu, organizování konferencí a dalších (www.nazemi.cz/vzdelavani).

V roce 2004 vzniklo občanské sdružení **M.O.S.T.**, které se zabývá humanitární a rozvojovou pomocí a podporuje vzdělanost a zlepšování podmínek pro život lidí v Tibetu a v indických Himálajích. Toto občanské sdružení realizuje vzdělávací akce pro školy a veřejnost pomocí workshopů a akreditovaných kurzů prostřednictvím vzdělávacího projektu „**Tibet a Barma**“ (www.protibet.org).

Diakonie českobratrské církve evangelické a její **Středisko humanitární a rozvojové spolupráce** poskytuje humanitární pomoc při mimořádných událostech v České republice a organizuje rozvojovou spolupráci a humanitární pomoc v zahraničí. V rozvojovém vzdělávání organizuje semináře a školení pro učitele základních škol, připravuje metodické materiály s pracovními listy a audiovizuálními materiály, nabízí přednášky a workshopy pro žáky základních a středních škol (www.ucimespolu.cz).

Občanské sdružení **EDUCON** se věnuje osvětové činnosti se zaměřením na naplňování Rozvojových cílů tisíciletí, je koordinátorem kampaně **Česko proti chudobě**, která je taktéž součástí celosvětové Globální výzvy. Projekt **Společně bez předsudků** cílí na studenty středních a učňovských škol, který se snaží probudit empatii k problémům lidí z vyloučených lokalit (www.educon.cz).

Další nevládní neziskovou organizací je **Fairtrade Česko a Slovensko**, která se věnuje osvětové činnosti a od roku 2019 koordinuje kampaň „Fairtradová města a školy“. Do této kampaně je aktuálně zapojeno přes 40 škol. Pro pedagogy sdílí příklady dobré praxe, podporují a posilují klíčové kompetence žáků pomocí vzdělávacích dílen. Taktéž nabízí metodické podklady pro učitele (www.fairtrade-cesko.cz).

Poslední zmiňovanou nevládní neziskovou organizací dobrovolných aktivit je **INEX**, která se od roku 1991 zabývá mezinárodním dobrovolnictvím a mezikulturním vzděláváním. Tato organizace má od roku 2006 akreditaci Ministerstva vnitra ČR pro vysílání dobrovolníků do zahraničí a na projekty v České republice. V roce 2018 spolupracovalo s organizací 467 dobrovolníků ve světě a 404 dobrovolníků v České republice. Nejvíce

dobrovolníků se pohybovalo ve věkovém rozmezí 18 – 30 let. Pro pedagogy a žáky organizují workcampy s mezikulturní tematikou (www.inexsda.cz).

2.2 Implementace principů občanských ctností do škol

Vnášení obecných principů občanských ctností do škol, tedy i dobrovolnictví a dárcovství má velký smysl. Jedná se o myšlenku, že i v tržně a soutěživě orientovaném ekonomickém systému je místo pro vzájemnou pomoc a podporu. Tato myšlenka pomáhá pochopit mladým lidem skutečné provázání světa, kriticky nahlížet na stereotypy, odkrývat své vlastní hodnoty, umět naslouchat, porozumět a respektovat kulturní rozličnosti a starat se o sebe, své okolí i o planetu (Globální rozvojové vzdělávání, 2015).

V dnešní době se věnuje značná pozornost ve vzdělávání zapojováním globálních témat a občanské zodpovědnosti. Takzvanou podporu shora iniciuje Ministerstvo zahraničních věcí České republiky prostřednictvím Rady pro zahraniční rozvojovou spolupráci a Rady vlády pro udržitelný rozvoj. Ministerstvo zahraničních věcí přislíbilo součinnost na plnění strategických cílů v rozvojové a humanitární oblasti a byla zřízena expertní skupina pro Strategii globálního rozvojového vzdělávání v oblasti osvěty a vzdělávání, kde je tato problematika řešena.

Je neoddiskutovatelné, že žáci základních škol žijí v multikulturní realitě. Je tedy nutná výchova k respektování lidských práv, toleranci a jejich příprava na sociální, politické i ekonomické aspekty integrace mezi lidmi s odlišným sociokulturním zázemím (Marádová, 2006).

2.3 Projektovou výukou k dobrovolnictví

Projekt je komplexní a specifický typ učebního úkolu spojeného s životní realitou, kterou je nutné řešit teoretickou i praktickou činností, jež vede k vytvoření adekvátního produktu. Tento úkol vyžaduje kreativitu, iniciativu, organizační dovednosti, převzetí odpovědnosti za řešení problémů spojených s tématem. Žáci dostanou odpovídající čas k rozvoji vlastních učebních strategií, jsou včleněni do výběru tématu, což vede k aktivnímu přístupu k vlastnímu učení. Učitel zde vystupuje v roli konzultanta pomáhajícího žákům a podporuje je v jejich úsilí k vyřešení problému. Projekt tedy můžeme považovat za specifickou vzdělávací strategii (Kasíková, 2010).

V odborné literatuře je projektová výuka různými pedagogy definována odlišně. Žáci jsou při projektové výukové metodě vedeni k samostatnému zpracování určitých komplexních úkolů či problémů spjatých s životní realitou. Projekty mají často podobu integrovaných témat a využívají mezipředmětových vztahů (Zormanová, 2012).

Mezi efektivní moderní metody výuky patří právě projektové vyučování. Tento způsob vyučování podporuje zájem, samostatnost, dovednosti žáků při vyhledávání a posuzování informací, rozvíjí praktické aplikace získaných školních vědomostí a dovedností. Bohužel jeho velkou nevýhodou je značná časová náročnost na přípravu učitele. Současná pedagogika a současné školství preferuje prosazování aktivizujících metod, mezi které projektové vyučování bezesporu patří. Je však důležité si uvědomit, že i klasické metody mají svůj význam a je žádoucí a efektivní spojovat tyto osvědčené tradice s inovativními formami výuky (Tomková, Kašová a Dvořáková, 2009).

Podle Kašové (1995) je potřebná klidná, otevřená a sdílná atmosféra školy vyplývající z partnerských vztahů mezi žákem a učitelem, ze vzájemné úcty a tolerance. Další zásadou k dobrému fungování je respektování osobnosti dítěte, provokování jeho zájmu ve zvědavost, posilování a podpora jeho sebevědomí a povzbuzování k stále lepším výkonům, přistupování k lidem a celému světu pozitivně, propojení školy se životem. Taktéž předpokládá angažovaný přístup dítěte k poznávání pomocí vhodných forem a metod výuky i výchovy.

Vzhledem k tomu, jak veliké možnosti má učitel v dnešní době ve výběru vyučovacích metod, je důležité se v nich orientovat a o co víc, je nutné je používat v každodenní praxi školy. Vyučovací metodou v didaktice chápeme způsoby záměrného uspořádání činností učitele a žáků směřující k vytyčeným cílům. Proces vyučování je procesem vzájemné součinnosti žáků s učitelem, jelikož žák, k němuž působení učitele směřuje, je rovněž subjektem, na jejíž vůli a zájmech záleží, zda jeho činnost bude v souladu s působením učitele. Soudobá didaktika klade důraz na aktivizaci žáků, kdy se používají ve výuce heuristické metody, podporuje se v žácích tvořivost a nalézání nových řešení. Při volbě systému metod jde o utváření žádoucího vztahu mezi metodami vedoucími k osvojování hotových poznatků a těmi, které řeší hledání, řešení a rozvíjení samostatného produktivního myšlení. Cílem vhodně zvolených metod je žáky vést k čím dál více náročné samostatné práci. Očekávaným výsledkem součinnosti učitele s žáky je dosažení vědomostí, dovedností

a utváření hodnotové orientace žáků. Při konkretizaci obecných cílů se uplatňuje zřetel k rozvoji osobnosti žáka a zároveň zřetel k obsahu učiva (Skalková, 2007).

Petty (2002) shrnul faktory, které může učitel při výuce ve velké míře ovlivnit. Jsou jimi nevhodná práce – žák je nedostatečně zaměstnán, práce je příliš jednoduchá, nebo naopak příliš složitá, úkoly nejsou jasně definovány, jsou příliš zdlouhavé, žáci se začínají nudit. Dalším faktorem je zkoušení učitele – žáci experimentují a zjišťují hranice, co si mohou k učiteli dovolit. Jiným faktorem je snaha upoutávat pozornost – některé žáky těší pozornost učitele, i když je negativní.

Na kvalitě účasti žáků na veřejném životě, na jejich angažovanosti pro společenské záležitosti, na dodržování pracovních a sociálních ctností i na charakteru a způsobu zapojení žáků do života po absolvování školy, se přímo podílejí právě metody výuky. Metody výuky mají také vliv na spokojenost žáků a učitelé by měli tedy zohledňovat očekávání žáků, kteří požadují samostatné objevné učení, které jim činí radost, podporuje rozvoj osobnosti žáků a zažívají při něm možný úspěch (Grecmanová, Urbanovská a Novotný, 2000).

Učit žáky solidaritě, tedy jednání a chování přinášejícího užitek druhému, má smysl. Hlavním motorem solidarity je vnitřní motivace a nezištný zájem o konání ve prospěch jiných, aniž by dotyčný očekával satisfakci. Vznik tohoto pojmu je připisován zakladateli sociologie a francouzskému filosofovi Augustu Comtemu, který chtěl pomocí výrazu altruismus vědecky vyjádřit lidské chování při nezištné pomoci druhému (Tomeš, 2018).

Dle Koláře (2011) je nedocenitelná právě role učitele pro budování třídy s morálkou založenou na zlatém pravidle: "Miluj bližního svého jako sám sebe" nebo "Nečiň nikomu to, co nechceš, aby činili tobě." Člověk je bytostí směřující k tomu, aby dávala své duševní a tělesné funkce do služby určitého úkolu, který jeho život činí smysluplným. Tento sebezpresah přináší duševní stabilitu, díky níž člověk dokáže hledět za hranice svého já tím, že se věnuje uskutečňování smysluplného záměru nebo se orientuje na pomoc druhým.

Solidarita je podle Hartla a Hartlové (2015): „soudržnost, pospolitost; skupinová podpora morální, materiální, vyjádřena úzkou spoluprací.“ Jedná se o chování, při kterém si člověk uvědomuje deficit ve skutečném nebo možném stavu či potřebách druhého naproti sobě

a snaží se tento deficit různou měrou vyrovnat. Solidárně se chovající člověk si například nedopřeje něco, co si nemůže dopřát někdo druhý, nebo o tom před druhým alespoň nemluví, nebo sdílí s druhým člověkem jeho problémy a potíže.

Dle Prainsack a Buyx (2018) se v celé společnosti rozšiřují výzvy k solidaritě. Vzájemná pomoc a solidarita tvoří základ existence lidské společnosti. Většina autorů považuje solidaritu za prosociální pojem, někteří z nich vidí solidaritu jako emoci, jiní jako morální ideál, přirozenou charakteristiku skupiny nebo celých společností. Smysl solidarity se zdá být obtížně vymežitelný. Rozšíření solidarity mezi žáky může být právě formou výchovy k dobrovolnictví.

Tento trend je viditelný v přijímání oficiálních dokumentů ČR pro formální a neformální vzdělávání, kterými jsou například Strategie globálního rozvojového vzdělávání na období 2018 – 2030, Metodická podpora pro výuku témat globálního rozvojového vzdělávání nebo realizace národního projektu Klíče pro život či programu Extra třída od obecně prospěšné společnosti EDUin.

Kašová (1995) uvádí, že projektová výuka si klade na učitele mnohem větší nároky v čase na přípravu, jeho globální znalosti, ochotu respektovat potřeby dítěte a vyžaduje větší organizační schopnosti, které přímo souvisí s lidskou a profesní úrovní učitele. Přesto je evidentní, že aplikace aktivizujících metod vede žáky k pochopení souvislostí a je tudíž pro žáky přínosem.

3 ZÁKLADNÍ ŠKOLSTVÍ V INDII

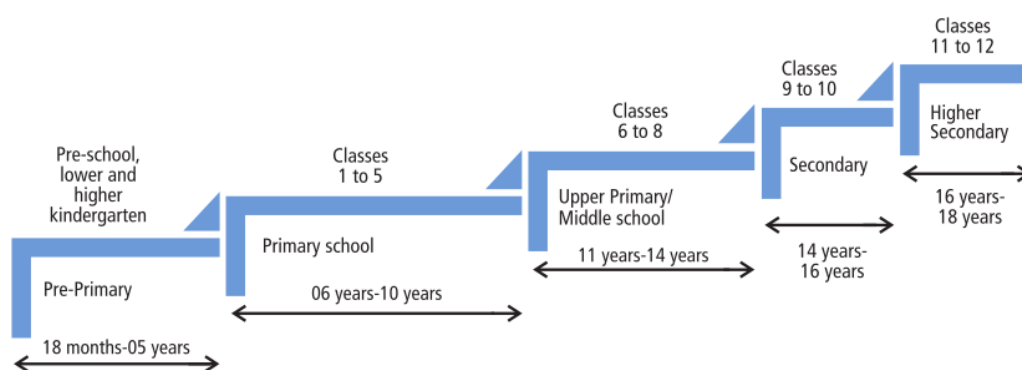
Indie má společně s Čínou díky mohutné populaci jeden z největších vzdělávacích systémů na světě. Oproti Číně je současný systém základního vzdělávání v Indii výrazně ovlivněn koloniální historií britské správy a zároveň je z velké části v kompetenci jednotlivých států (ISES, 2014).

V roce 2002 byl do indické ústavy přijat článek o zajištění povinného a bezplatného vzdělání pro děti ve věku od šesti do čtrnácti let. Následná legislativní úprava tohoto článku z roku 2009 znamenala, že každé dítě má právo na primární vzdělávání v kvalitní škole, která splňuje základní normy a standardy. Zákon vstoupil v platnost 1. dubna 2010 a ukládá tedy indické vládě povinnost zajistit lidem možnost dokončení primárního vzdělávání (MHRD, 2018).

Indie zaznamenává výrazný pokrok v posledních letech ve vzdělávání, který můžeme spojovat s vyšší pozorností věnovanou právě tématice vzdělávání v globálních rozvojových strategiích, a to pod záštitou Organizace spojených národů (OSN). Na Summitu tisíciletí, konaném v září 2000 v New Yorku, přijaly hlavy států a vlád rezoluci OSN označovanou jako Deklarace tisíciletí. Výstupem této rezoluce byl závazek k novému celosvětovému partnerství s cílem omezit extrémní chudobu a stanovit řadu cílů, které je třeba splnit do roku 2015. Tyto strategie představují program rozvoje OSN na následující léta (2015 - 2030). Jedná se o sedmáct cílů, které nesou název **Cíle udržitelného rozvoje (SDGs)**, které navazují na úspěšnou agendu osmi **Rozvojových cílů tisíciletí (MDGs)**, které byly stanoveny již v minulosti. Mezi tyto cíle patřilo například vymýtit extrémní chudobu nebo hlad a zpřístupnit základní vzdělání všem. Cíle udržitelného rozvoje (SDGs) jsou výsledkem tříletého procesu vyjednávání jednotlivých členských států OSN, zástupců občanské společnosti, podnikatelské sféry, ale taktéž akademické obce a občanů všech kontinentů. Agendu udržitelného rozvoje oficiálně schválil summit OSN 25. září 2015 v New Yorku. V oblasti vzdělání je třeba zajistit do roku 2030, aby všechny dívky a chlapci ukončili bezplatné, rovnoprávné a kvalitní primární a sekundární základní vzdělání, které bude mít odpovídající a efektivní studijní výsledky (UNITED NATIONS, 2019).

Pro stát s rozlohou Indie představuje rozvoj základního vzdělávání bezpochyby nesmírně významný nástroj ke snižování chudoby, nezaměstnanosti či sociálních nerovností,

se kterými se tento kontinent bohužel potýká. Současný indický systém vzdělávání funguje tak, že žák absolvuje osm let primárního vzdělání a dva roky nižšího sekundárního vzdělání, na které může navazovat dalšími dvěma roky vyššího sekundárního vzdělávání, přičemž následně může pokračovat terciálním vzděláním. V Indii je uzákoněná povinná školní docházka, která začíná první třídou základní školy, tzn. v šestém roku věku dítěte. Základní škola má deset tříd. Těchto deset tříd je spojení základní a střední školy pro žáky od 6 –16 let. Všechny tyto třídy jsou obvykle v rámci jedné školy. Nižší stupeň (primární vzdělávání) má 8 tříd a vyšší stupeň (nižší sekundární vzdělávání) zahrnuje osmou až desátou třídu. Na konci desáté třídy skládají žáci souborné zkoušky a získávají certifikát o absolvování středního vzdělání. Jedenáctá a dvanáctá třída neboli vyšší sekundární vzdělávání (tzv. college) je rozdělena na dva dvouleté cykly. Z každého cyklu se konají veřejné zkoušky.

Obrázek 1 Částečné rozdělení indického školství dle úrovně

Zdroj: *The British Council, India, 2014, Indian School Education and Overview*

Obecné učební osnovy pro sekundární školy v Indii se skládají z výuky tří typů jazyků (regionální, anglický a volitelný), matematiky, vědy a techniky, sociálních prací, umění a tělesné výchovy. Na základě výsledků prvních dvou let sekundárního vzdělávání mohou žáci dále pokračovat do terciárního vzdělávání (Nuffic, 2015).

V praxi se bohužel velmi často stává, že děti jsou zapsané do školy, ale během školního roku přestanou školu navštěvovat, a tím dochází k předčasnému ukončení jejich vzdělávání. Důvodů, proč žáci přestávají navštěvovat školu, může být celá řada. Častým úskalím

kvalitního vzdělávání je nedostatečné školní zařízení, nedostatečné zázemí pro výuku a nedostatek vyškolených učitelů (UNITED NATIONS, 2019).

Obecně se předpokládá výrazný faktor ovlivňující kvalitu výuky, kterým je počet žáků na jednoho učitele. V databázi The Global Economy (2017) jsou dostupná data, která vyjadřují poměr žáků k učiteli v primárním stupni vzdělání v Indii v letech 1971 až 2015. Průměrná hodnota v daném období činila 38,98 studentů na učitele. Minimum 31,29 studentů na učitele bylo zaznamenáno v roce 2014 a maximum 42,9 studentů na učitele v roce 1979.

V mnohých institucích primárního vzdělání se stále učitelé pokoušejí učit prostřednictvím memorování jedné látky a často vůbec nedochází k vysvětlování významu textu a potřebným vysvětlením souvislostí žákům. Dalším z problémů jsou jazykové bariéry a kvalita angličtiny učitelů, která často bývá velmi slabá. Je prokázáno, že děti z venkovských státních škol mívají nižší šanci dostat se na univerzitu, kde probíhá výuka hlavně v angličtině, protože jejich učitelé mají nedostatečnou úroveň angličtiny (GELDA, 2013).

3.1 Oblast v Himálajích – Ladákh neboli Malý Tibet

Oblast Ladákh byla vždy provázána s tibetským světem. I přes početné nájezdy muslimů a změny místních vládců, kteří vyznávali islám, se ukázaly základy tamního lamaistického buddhismu velmi pevné. Odolnost víry místních obyvatel, která zůstala věrná lamaistickému buddhismu, přispěla k zachování vztahů s Tibetem po dvanáct století. V 17. století zažilo království Ladákh svého vrcholu, docházelo k významnému rozvoji karavanového obchodu, budováním klášterů a zapojování místních duchovních do politického života. Duchovní svět se začal prolínat se světským a docházelo k politizaci, kdy duchovní působili v politice. Dalším významným milníkem pro Ladákh byl počátek 19. století, kdy vládla na území Kašmíru a Ladákh hinduistická Dogra, což přispělo k pozastavení politické autonomie Ladákh. Dogra ustanovila administrativní a komerční struktury v čele s vybranými reprezentanty hinduistické Dogry, kteří na panství dohlíželi. I přes toto náročné období buddhistického útisku se nezměnila místní ekonomická síla a společenský status obyvatel Ladákh. Následovala vlna muslimské imigrace do Lehu, přičemž narostl obchod z jižní části Indie. Následným významným obdobím byla britská kolonizace Indie. K získání nezávislosti pro Ladákh byl zlomový rok 1974, kdy bylo indickou vládou rozhodnuto,

že dojde k otevření a zpřístupnění dříve silně administrativně izolovaného regionu. Karavanový typ obchodování byl nahrazen přípravami místních obyvatel na příliv turismu. Začaly vznikat nové pracovní příležitosti v oblasti služeb a lidé se už nemuseli stěhovat za prací do jiných částí Indie (Rinchen, 2009).

3.1.1 Základní škola Spring Dales Public School

Spring Dales Public School je základní škola založena roku 1992 v nadmořské výšce 3500 m.n.m., která se nachází v severozápadní části Indie, ve vesnici Mulbekh v himálajské oblasti zvané Ladákh neboli Malý Tibet. Původním záměrem založení školy bylo zachování v co největší míře buddhistických tradic a kultury. Rodiče se snaží zajistit dětem co nejlepší vzdělání, aby v budoucnu dostaly dobrou práci a nemusely již tak tvrdě dřít na poli jako oni. Celá tato oblast je tvořena mohutnými horskými systémy. Sever je zakrytý pustým řetězem Karákóramu a suchým Ladákhem. Na jihu se rozkládá hlavní himálajský hřeben, jehož součástí je pohoří Zanskar. V Himálajích i Karákóramu jsou četné údolní ledovce tzv. himálajského typu. Klima je zde velmi suché tvořené vysokohorskou pouští s minimálními dešťovými srážkami a velmi tvrdými životními podmínkami pro místní obyvatelstvo. Ladákh tvoří část svazového státu Džammú a Kašmír. Tento stát se skládá ze tří částí a každá z nich se pyšní svojí nezaměnitelnou identitou. Džammú je převážně hinduistický, Kašmír je islámský a Ladákh je tvrzí tibetského buddhismu (Heil, 2006).

Kulturně náleží Ladákh do tibetské oblasti, od níž je novodobými hranicemi oddělen roku 1947 a přičleněn k Indii. Též je nazýván Malým Tibetem. Většina místního obyvatelstva vesnice Mulbekh je buddhistická, ostatní jsou muslimové. Dnešní podoba ladackého buddhismu je shodná s buddhismem tibetským. Teprve od roku 1974 došlo k otevření regionu pro turismus (Mykisková, Mykiska, 2004).

Podle Rinchen (2009) je nejvíce rozšířeným jazykem v Ladákhu Bhoti, který se zapisuje v tibetštině a používají ho v místních školách a kláštrech. Žije zde mnoho endemických druhů zvířat, například svišti, tibetské ovce, himálajští hnědí medvědi či sněžní leopardi.

Tradiční ladackou pochutinou je čaj s máslem a nejnámější dominantou v Mulbekhu je dvacetimetrová socha Buddhy vytesaná do kamene. Místní obyvatelé se kromě dialektu tibetštiny (ladačtiny), začali učit také angličtinu. Avšak dodnes se najdou rodiny,

které hovoří pouze svým mateřským jazykem, či rodiče žáků školy, kteří jsou plně negramotní (Norberg-Hodge, 2007).

3.1.2 Nezisková organizace Brontosauři v Himálajích

Na rozvoji školy Spring Dales Public School se nesmírně podílí nezisková organizace Brontosauři v Himálajích již od roku 2008, jejichž cílem je podpora vzdělávání a zachování ladacké kultury. Velkým přáním neziskové organizace je skutečnost, aby její pomoc přispěla k odkazu přátelství XIV. Dalajlámy a Václava Havla. Organizace učí obyvatelé Mulbekhu, jak vytvořit školu tak, aby fungovala podle jejich představ. Důležitým milníkem pro školu byl rok 2008, kdy do školy začali každoročně jezdit prázdninovní dobrovolníci z České republiky prostřednictvím neziskové organizace Brontosauři v Himálajích. Dobrovolníci zde vyučují projektovou výukou po dobu 14 dní a pomáhají s dalším rozvojem školy. Nyní pracuje ve škole 18 učitelů a chodí do školy 290 žáků z okolí (Brontosauři v Himálajích, 2018).

Cílem neziskové organizace Brontosauři v Himálajích je podpora vzdělávání a zachování ladacké kultury. Usiluje o ekologické stavitelství a vzájemné kulturní a osobnostní obohacení. Vedou místní školu k samostatnosti, učí obyvatele Mulbekhu, jak vytvořit školu tak, aby fungovala podle jejich představ. Do budoucnosti je snahou školy rozhodování o dění ve škole prostřednictvím celé tamní komunity. Organizace Brontosauři v Himálajích asistují v oblastech, kde mají odborné znalosti a zkušenosti. V tuto chvíli je již provoz školy krytý z vlastních zdrojů, na kterých se participují i místní obyvatelé.

Mezi další cíle prázdninového dobrovolnictví organizace Brontosauři v Himálajích patří vzájemná kulturní výměna, tvorba zážitků a proniknutí do tematiky rozvojové pomoci, příležitost k sebezpoznání pro dobrovolníky, tamní děti i obyvatele vesnice Mulbekh. Hlavním důvodem spolupráce s dobrovolníky je zpestření výuky a inspirace studentů mulbecké školy, které je může motivovat k dalšímu studiu a aktivitám. Velmi důležitá je také vzájemná příležitost pro rozvoj vztahů obyvatel České republiky a Malého Tibetu v zachování odkazu přátelství pana prezidenta Václava Havla a Jeho Svatosti Dalajlámy XIV.

V roce 2009 pomohla organizace Brontosauři v Himálajích s nákupem lavic, stolů a koberců. Škole bylo předáno 5 notebooků jako hmotný dar a finanční prostředky na nová zařízení.

V roce 2010 začali dobrovolníci vyučovat biologii, a s jejich pomocí škola získala sedm nových mikroskopů. V letech 2011 a 2012 proběhla výstavba školních internátů, které byly financovány formou postupných darů na základě uzavřených smluv. Stěžejním bodem pro celou stavbu bylo nalézt lokálně vhodný a hlavně dostupný materiál, který by zabezpečoval efektivní vytápění budov. Cílem bylo použít co nejméně betonu a nahradit ho jiným tradičním materiálem, dusanou hlínou, ze které jsou vystaveny nejstarší buddhistické kláštery. Asi nejvýznamnější událostí se stala audience Dalajlámy XIV., která se odehrála 26. července 2012 a škola získala Dalajlámovu podporu na rozvoj v podobě 550 tisíc korun ročně. O rok později byly dokončeny dvě hrubé stavby internátu a škola iniciovala již druhou generaci rozvojové adopce na dálku. V roce 2015 bylo postaveno v areálu školy první dětské hřiště v Malém Tibetu. Další činností organizace Brontosauři v Himálajích je fundraising.

Fundraising je oborem zahrnujícím různé metody a postupy, jak získat finanční a jiné prostředky na činnost organizací občanské společnosti. Prakticky se jedná o „vědu“ o tom, jak přesvědčit druhé, že daná organizace dokáže řešit důležité problémy a že je potřebnou součástí společnosti. Je nástrojem k inspiraci druhých k dobrým skutkům, k jejich přesvědčení, že peníze nejsou všechno a má smysl darovat taktéž svůj čas, zájem a důvěru. Cílem fundraisingu Brontosaurů v Himálajích je získání dalších sponzorů, pokračování ve sbírce na podporu Český hokej pro Tibetské děti a zahájení plánované sbírky k otevření nových školních laboratoří.

Organizace nabízí tyto dobrovolnické pozice:

- **Prázdninový dobrovolník** – jedná se o čtrnáctidenní výuku nebo pomoc na stavbě realizovanou skupinou dobrovolníků, která se koná vždy na začátku letních prázdnin, není nutná speciální odbornost dobrovolníka.
- **Akademický dobrovolník** – jedná se o měsíční až osmi měsíční působení na pozici projektového učitele realizovatelnou v průběhu celého kalendářního roku s požadavkem na pedagogické vzdělání či praxi dobrovolníka.
- **Odborný asistent** – jedná se o individuálně dlouhý pobyt zaměřený na rozvoj kapacity zaměstnanců školy nebo na realizaci rozvojového plánu s požadavkem na praxi dobrovolníka v oboru/oblasti.

- **Ostatní** – dobrovolnické pozice jako například fotograf, novinář, zdravotník, pozice dobrovolníka Adopce na dálku (Brontosauři v Himálajích, 2019).

4 PRAKTICKÁ ČÁST

Druhá část diplomové práce se věnuje empirickému šetření z oblasti severovýchodní Indie z oblasti Ladákh, které probíhalo ve vesnici Mulbekh v nadmořské výšce 3500 metrů nad mořem v základní škole Spring Dales Public School, během měsíce července 2015 v rámci pozice prázdninového dobrovolnictví organizace Brontosauři v Himálajích. Organizací Brontosauři v Himálajích bylo vybráno 26 dobrovolníků na základě jejich přihlášky a dvou výběrových řízeních na víkendových přípravných setkáních před odjezdem do Indie. Při těchto setkáních si autorka této diplomové práce domluvila spolupráci s 11 dobrovolníky, kteří se dobrovolně přihlásili k účasti na výzkumu. Pečlivý výběr respondentů je důležitým aspektem pro úzkou a ochotnou spolupráci na projektu. Pro vzorek respondentů byl zvolen záměrný výběr na základě dobrovolnosti.

Autorka této případové studie si kladla za cíl získat výpovědi všech aktérů, kteří se účastnili výuky (tamní učitelé, žáci, dobrovolníci). Důležitý byl i hloubkový rozhovor s ředitelem tamní školy, který poskytl ucelený pohled na vývoj školy a cíle spolupráce s dobrovolníky. Neméně významnou položkou ke komplexnímu prozkoumání prostředí bylo šetření v několika tamních rodinách dětí, které navštěvovaly základní školu Spring Dales Public School a byly sponzorovány českými dárci v rámci projektu Adopce na dálku.

Cílem této diplomové práce je prozkoumání daného prostředí v co nejširší možné míře, zmapování bariér a benefitů dobrovolnické zahraniční aktivity z pohledu dobrovolníka a vytvoření projektu podpory dobrovolnictví pro žáky druhého stupně základní školy v České republice na základě této dobrovolnické zkušenosti.

4.1 Stanovení cílů výzkumu

Cílem výzkumného projektu je popsat a prozkoumat dané prostředí indické školy, zjistit efektivitu projektové výuky, která ve škole probíhala díky českým dobrovolníkům, odkrýt bariéry dobrovolníků při jejich působení a popsat pozitiva dobrovolnického výjezdu. Na základě zjištěných dat bude vytvořen návrh dobrovolnického projektu k podpoře dobrovolnictví u žáků druhého stupně základní školy na Praze 9. Výsledky projektu mohou výrazně obohatit jak pedagogy, tak žáky v dané problematice. Význam projektu autorka shledává ve zkušenostní složce a předání autentického poznání žákům. Práce může rovněž

příspěvek k rozšíření povědomí o možnostech dobrovolnických aktivit a přináší praktické poznatky z doposud málo prozkoumané oblasti života himálajských dětí. Výsledky výzkumu mohou dát důležitou zprávu školsko-politické sféře o tom, jak by mohli učitelé pracovat s podporou dobrovolnictví u českých dětí a zapojovat ji do běžné výuky.

4.2 Definování výzkumných otázek

Pro účely této práce byly autorkou kladeny tyto výzkumné otázky:

Výzkumná otázka číslo 1: Jaké jsou nejčastější motivy dobrovolníků?

Výzkumná otázka číslo 2: Jak vnímají tamní učitelé dobrovolnické aktivity?

Výzkumná otázka číslo 3: Splnila se očekávání dobrovolníků?

Výzkumná otázka číslo 4: Jaký dopad má spolupráce dobrovolníků se školou na místní děti?

4.3 Příprava výzkumu

V úvodu plánování byla nutná pečlivá příprava smysluplného konceptu projektu, i s ohledem na náročné podmínky práce ve vysokohorském terénu. Velmi důležitá byla technická příprava před odletem, zajištění převozu notebooku, fotoaparátu, papírů, psacích potřeb a dostatek materiálu k dobrovolnické činnosti a realizaci výzkumu na místě. Na výše uváděných víkendových přípravných setkáních dobrovolníků organizace Brontosauři v Himálajích byly podávány praktické informace k cestě na místo a doporučení zdravotnického materiálu a léků, přesto bylo nutné věnovat osobní přípravě značnou energii. Dále bylo nutné připravit si na druhé přípravné setkání před odletem přípravy jednotlivých hodin projektu. Vše bylo konzultováno s organizátory.

Vzhledem k tomu, že do Indie je nutná vízová povinnost, bylo nutné vyřízení turistického víza, které platí šest měsíců. Dále se výjezd neobejde bez cestovního pojištění pro vysokohorskou turistiku pohybu v nadmořské výšce nad 3000 metrů nad mořem. Do cílové oblasti je též doporučena řada očkování, žádná z nich sice nejsou povinná, přesto v cílové oblasti je velmi rozšířen břišní tyfus a žloutenky typu A + B. Mezi další doporučovaná očkování patří očkování proti choleře, vzteklině a meningokokové infekci. Před cestou je nutná kontrola platnosti očkování tetanu a obrny.

Nejvýše položená obydlí na území Ladákh jsou 4200 metrů nad mořem a pojízdná sedla pro motorová vozidla jsou ve výškách 5400 metrů nad mořem. Bylo nutné připravit tělo na fázi adaptace na vyšší nadmořskou výšku a tuto část péče o zdraví na místě nepodcenit. Prostředí Malého Tibetu je velmi náročné, ať už se jedná o podnebí, které je velmi suché, prašné a slunečné, či o stravu se sníženým hygienickým standardem nebo o sníženou hladinu kyslíku díky nadmořské výšce. Péče o svůj zdravotní stav je rozhodující v kvalitě odvedené výzkumné činnosti i při prožití dobrovolnické aktivity. Doporučení odpočinku pro funkční aklimatizaci je 48 hodin po příletu do oblasti vyšší nadmořské výšky, avšak tělo se zcela adaptuje zpravidla po 14 dnech pobytu v dané výšce.

4.4 Realizace výzkumu

Po překonání 23 hodinového letu z Prahy s dvěma přestupy v Kyjevě a Novém Dillí se skupina dobrovolníků včetně autorky této práce dostala do města Srinagar, které se nachází v nadmořské výšce zhruba 1600 metrů nad mořem. Po třech dnech seznamování se s místní kulturou a u většiny dobrovolníků probíhajícího kulturního šoku (ve městě probíhal ramadán), skupina dobrovolníků vyrazila na sedm hodin dlouhou cestu Jeepy himalájskými horstvy do cílové vesnice Mulbekh, kde probíhala dobrovolnická aktivita.

Obrázek 2 Vesnice Mulbekh, pohled ze školy. Zdroj: vlastní

Jelikož se škola Spring Dales Public School nachází v nadmořské výšce 3500 metrů nad mořem, byla nutná aklimatizace a klidový režim. Ve škole bylo dobrovolníkům zajištěno za poplatek ubytování ve třídách školy a plná penze. Vodu si dobrovolníci filtrovali přes vlastní příruční filtry z místní studny. Všechny finanční náklady spojené s dobrovolnickou činností nesli dobrovolníci.

Obrázek 3 Základní škola Spring Dales Public School. Zdroj: vlastní

Dobrovolníci byli rozděleni do skupin po dvou a před odjezdem měli mít nachystané přípravy hodin do výuky. Toto rozdělení bylo praktické zejména při zdravotních potížích některých dobrovolníků, aby nebyla narušena projektová výuka. Mezi projekty připravené dobrovolníky patřil do výuky tělesné výchovy projekt „Cirkus Evropa“, do globální výchovy projekt „Jeden svět“, do zdravotní výchovy projekt „Byl jednou jeden život“, dále se objevily projekty s názvy „Finanční gramotnost“, „Geologie“, „Barvy všemi smysly“ či „Taneční drama“.

Dobrovolníci svůj projekt realizovali po dobu dvou školních týdnů vždy pro dva ročníky. Výuka začínala v 10 hodin dopoledne ranní společnou meditací, zpěvem a uvítáním v Assembly hall, poté probíhala po dobu 2 x 90 minut, následovala pauza na oběd 30 minut a poté výuka pokračovala dalších 2 x 90 minut. Začátek výuky v 10 hodin je pro našince

netypický, nýbrž důvodem je velká vzdálenost obydlí dětí od školy, které zpravidla dochází do školy pěšky.

Obrázek 4 Ranní shromáždění v Assembly Hall. Zdroj: vlastní

4.4.1 Bariéry dobrovolnického projektu

Všichni dobrovolníci byli dopředu informováni o praktických náležitostech svého dobrovolnického působení, přesto se na místě objevily neočekávané bariéry:

- **Technické:** Škola je na chudé poměry místní populace velmi dobře technicky vybavena díky podpoře zahraničních neziskových organizací (PC, projektor). Bohužel často nefunguje elektřina, což byla jedna z významných bariér při výuce, na které byl přislíben projektor.
- **Jazykové:** Žáci spolu často mezi sebou mluví mateřským jazykem a i přes to, že se anglický jazyk zpravidla vyučuje od první třídy, bylo to někdy velmi náročné. Ve většině tříd byli přítomni bývalí studenti, kteří pomáhali s překladem či stávající učitelé, kteří byli též nápomocni.
- **Zdravotní:** Každý dobrovolník měl během své dobrovolnické působnosti zdravotní obtíže. Jednalo se o střevní problémy, zvracení, bolesti hlavy či horečky. V tuto dobu byl zastoupen druhým dobrovolníkem ze dvojice a projektová výuka tímto hendikepem nebyla narušena.

- **Sociální:** S přibývajícím únavou, zdravotními problémy, při řešení základních hygienických požadavků (suché latríny, žádná sprcha, omezený vodní zdroj) a v odloučení od svých rodin, bylo na dobrovolnicích znát podráždění a společná komunikace se stávala složitější.

Je jisté, že se na vše nedá připravit dopředu, ale dle získaných dat od dobrovolníků je velmi důležité široké spektrum informací, se kterými mohou dobrovolníci disponovat před odjezdem, jelikož na místě to poté není tak náročné a překvapivé. U většiny dobrovolníků, kteří se věnovali pečlivé přípravě výuky před odjezdem, poté na místě vnímali menší tlak a nepohodu i při výskytu zdravotních potíží, oproti dobrovolníkům, kteří věnovali přípravě výuky minimum času. Vzhledem k omezenému Wi-fi připojení přímo ve škole si dobrovolníci též stěžovali na nedostatečný kontakt se světem a slabou možnost ozvat se svým rodinám, že jsou v pořádku. Na druhou stranu všichni byli rádi alespoň za nějaké připojení. Většina dobrovolníků mužů si stěžovala na stravu, jelikož v buddhistické zemi bylo podáváno pouze vegetariánské jídlo, které jim nestačilo. Ženy dobrovolnice neměly se stravou problém, těm nejvíc vadila nedostatečná hygiena.

4.4.2 Pozitiva dobrovolnického projektu

- **Poznávání cizí kultury:** Místní kultura je naprosto odlišná od té naší. Bylo zajímavé sledovat odlišnosti a vzít si z toho něco pro sebe. Místní obyvatelé velmi dbají na tradice, často při slavnostech tančí v tradičních krojích, tibetský buddhismus je všudypřítomným účastníkem, obyvatelé jsou neuvěřitelně pokorní a uctiví lidé, nestěžují si na těžké podmínky, přijímají je s pokorou. Pro dobrovolníky je tento fakt výrazným obohacením.
- **Zastavení se od běžného života:** Dobrovolníci hodnotili svůj výjezd jako možnost naprostého odtržení od běžného života, šanci zastavit se a přemýšlet nad svým způsobem života, často hovořili o pochopení a souznění s přírodou. Dny zde plynuly naprosto odlišně, zvyklosti a rituály z domova byly smazány, někteří dobrovolníci začali meditovat, jiní si začali psát deník.
- **Přírodní prostředí:** Neuvěřitelná krása přírodního prostředí, ve kterém se vesnice nachází, obklopení vrcholky Himálaje, v noci černá obloha plná

nekonečného počtu hvězd. Polovina z dobrovolníků se přesunula na spaní z třídy na prostranství před školou, kde bylo možno sledovat tyto úchvatnosti.

- **Překročení zóny komfortu:** Zpravidla ti dobrovolníci, kteří byli poprvé mimo Evropu, zažívali těžší chvíle s vyrovnáváním se s místními podmínkami, probíhala u nich delší adaptace na nové prostředí a někteří z nich se s tím nevyrovnali do konce pobytu.
- **Levné cestování:** Většina dobrovolníků uvedla, že jako pozitivum sledávají možnost dostat se do této nepoznané krajiny z jiného statusu než turistického. Místní obyvatelé k dobrovolníkům učitelům přistupují odlišně, než k turistům. Vzhlíží k nim jako k reprezentantům lepšího vzdělání pro jejich děti. Výhodou bylo zajištění sice placeného ubytování a stravy po dobu 14 dní, ale určitě levnější varianty než turistické.

5 METODOLOGIE

Strategií výběru byl zvolen kvalitativní výzkum, který umožnil hlouběji proniknout do názorové pestrosti respondentů a pomohl k větší autentičnosti výzkumu. Volba výběru respondentů byla zvolena pomocí kriteriálního vzorkování. Výzkumným designem kvalitativního výzkumu byla použita mnohonásobná případová studie (Hendl, 2012). Jelikož byl objekt výzkumu analyzován ve své komplexnosti, bylo použito velké množství metod sběru dat a jeho reliabilita může být podpořena zkoumáním v jeho přirozeném prostředí se snahou porozumění souvislostem. V této případové studii byla získávána data z rozhovorů, pozorování, dotazníků a deníku výzkumníka. Podle cíle a strukturace položek v dotazníku autorka diplomové práce použila dva nestrukturované dotazníky (Eger, Egerová, 2017).

Taktéž bylo dbáno na pečlivý výběr účastníků výzkumu. Dle Švaříčka a Šed'ové (2014) spočívá síla terénního výzkumu v zajištění vysoké validity dat, ale musí se též dbát na kritérium reliability.

Dle doporučení Hendl (2012) se autorka projektu držela zásad pro vedení interview, formulovala otázky jasným způsobem, kterému respondenti bez problému rozuměli. V případě nepochopení překládal tlumočnick, kterému byly předem zřetelně vysvětleny otázky a cíle výzkumu před jednotlivými rozhovory, aby se minimalizovala možnost nekvalitního překladu či nepochopení otázky. Byla kladena vždy jen jedna otázka s dostatečnou časovou dotací pro ponechání času informantům na porozumění v cizím jazyce či dovysvětlení tlumočnickem nejasné. Rozhovory byly nahrávány na mobilní telefon a poté přepisovány. Pro tento výzkum byly použity čtyři rozhovory z šetření v rodině žáků a jeden hloubkový polostrukturovaný rozhovor s ředitelem školy. Během výzkumu taktéž probíhaly neformální rozhovory s dobrovolníky, které autorka prováděla během zúčastněného pozorování v terénu. Tyto informace byly evidovány v deníku výzkumníka.

Další výzkumnou metodou bylo použití nestandardizovaných dotazníků v celkové struktuře tří různých. První byl použit pro získání dat od tamních učitelů, druhý na konci výuky od žáků a třetí byl realizován po konci dobrovolnické aktivity s dobrovolníky.

Poslední použitou výzkumnou metodou bylo zúčastněné pozorování. Dle Hendla (2012) se autorka držela hlavního prostředku záznamu při zúčastněných pozorováních terénních poznámek, které se snažila vést poctivě a pečlivě. Terénní poznámky obsahovaly jak reflektující poznámky, tak i čistě popisné. Byla snaha vyvarovat se chyb, aby pozorované výstupy nebyly neovlivněny autorčinými mentálními konstrukty ani při redukování velkého množství dat do koncentrovaných výstupů. Pro dodržení autentičnosti výzkumu se autorka snažila dodržovat pravidlo kompletace deníku do 24 hodin po akci. Pouze ve dvou případech to nebylo zrealizováno ze zdravotních důvodů autorky. Respondenti byli plně informováni o průběhu a okolnostech výzkumu. Během projektu byla zachována anonymita a respektováno soukromí všech zúčastněných. Zpracování dat spočívalo v hrubém přepisu všech rozhovorů do čitelné podoby a následovala práce na obsahové analýze sebraného materiálu. Výzkum měl charakteristiku sondy, protože se nejednalo o výzkum v rozsahu, který by mohl poskytnout závěry aplikovatelné na všechny dobrovolníky.

5.1 Výběr respondentů

Výběr respondentů probíhal ve třech liniích:

První linie tvořila výběr dobrovolníků, který proběhl záměrným výběrem na prvním přípravném setkání před odjezdem do Malého Tibetu. Dobrovolníkům byl představen plán výzkumu a jedenáct z nich se k participaci dobrovolně přihlásilo. Mezi metody získávání dat při práci s dobrovolníky patřilo zúčastněné pozorování a dotazníkové šetření.

Druhou linii výběru respondentů tvořili zástupci základní školy. Byl jím ředitel školy, tři učitelé a žáci desáté třídy. Metodou získávání dat se zástupci školy bylo dotazníkové šetření a hloubkový rozhovor.

Třetí linie byla tvořena ze zástupců tamního obyvatelstva. Na doporučení ředitele školy bylo provedeno šetření ve čtyřech rodinách, jejichž děti docházely do základní školy a byly sponzorovány v rámci projektu adopce na dálku. Jednalo se o velmi chudé rodiny s cílem zjistit, jak probíhá podpora rodičů ke studiu sponzorovaných dětí, jestli finanční podpora je cílena na studium a jak se dítěti celkově daří. Metodou získávání dat v rodinách byl narativní rozhovor.

5.2 Metody sběru dat

Autorka této diplomové práce přistoupila k holistické analýze dat. Bylo využito několik metod sběru dat. Charakteristika role výzkumnice ve vztahu k terénu je označena dle Švaříčka a Šed'ové (2014) na zasvěceného domorodce, jelikož se stýká se svými respondenty i mimo rámec výzkumu a zkoumá skupinu, jíž je sama členem. Tato role může být problematická z nedostatečného odstupu výzkumnice a předpokládá velmi silnou sebereflexi na straně výzkumnice.

5.2.1 Hlubkový polostrukturovaný rozhovor s ředitelem školy

Příprava polostrukturovaného hloubkového rozhovoru je alfou a omegou kvalitního výstupu a bez pečlivé přípravy a vybavení se teoretickou přípravou před jeho zahájením je jistý neúspěch této výzkumné metody. Jelikož celý rozhovor probíhal v angličtině, bylo nutné vyhradit si dostatečný čas pro případné vysvětlování. Tlumočnick při tomto rozhovoru nebyl přítomen. V úvodní fázi rozhovoru proběhlo představení výzkumníka a panu řediteli byl představen cíl výzkumu. Taktéž proběhlo ujištění o anonymitě, požádání o souhlas ke zpracování informací z výzkumu do diplomové práce (viz příloha 1) a o souhlas rozhovor nahrávat. Doba trvání rozhovoru trvala 95 minut.

5.2.2 Zúčastněné pozorování

Metodou zúčastněného pozorování ve zkoumaném terénu se autorka snažila objevit a reprezentovat sociální život dobrovolníků. Tato metoda byla zvolena z toho důvodu, aby dokreslila celý kontext prostředí a situací, ve kterých se dobrovolníci nacházeli. Taktéž toto pozorování pomohlo badatelce k otevřenosti vůči nastalým problémům a dovolilo určitý odstup. Pomocí této metody se dostaly na povrch i skutečnosti, o kterých by respondenti nejspíš nehovořili v rozhovorech, a kterým se doposud nikdo nevěnoval. Tato metoda byla sice tou nejtěžší, kterou výzkumnice zvolila, zato jí pomohla k širšímu pochopení zkoumaného děje a pomocí reflexe a vlastních poznámek dokreslila celkový obraz zkoumaného jevu.

5.2.3 Nestandardizované dotazníky

Nestandardizované dotazníky byly metodou získání dat od dobrovolníků, učitelů a žáků. Dotazníky s otevřenými otázkami sloužily k osvětlení interpretací získané zúčastněným pozorováním. Pomocí nich se výzkumnice dozvěděla tvrdá i měkká data o dobrovolnících. Dobrovolníkům byly dotazníky rozdány dva. První v České republice před odjezdem a druhý na konci dobrovolnické aktivity v Mulbekhu. Tyto dotazníky byly zvoleny pro věrné zachycení pohledu respondentů na otázky, které nejsou omezeny variantami odpovědí a také z důvodu větší autentičnosti odpovědí. Dobrovolníkům byly kladeny otázky jednotlivě a byl jim ponechán dostatečný čas na odpověď. Učitelům a žákům tamní školy byl rozdán pouze jeden dotazník s otevřenými otázkami během výuky, a to z důvodu rozšíření pohledu tamních učitelů a žáků na prováděnou projektovou dobrovolnickou činnost. Měli možnost se v případě nepochopení otázky na cokoli zeptat. Časová dotace na vyplnění odpovědí byla 30 minut a stačila k vyplnění všech dotazníků i s časem na dodatečné dotazování. Žáci i učitelé souhlasili se zpracováním dat do této diplomové práce a byli ubezpečeni o anonymitě. Autorka projektu pokládala otázku za otázku, přičemž žáci ihned odpovídali. Vždy bylo nutné počkat, než všichni dopíšou, aby nebyla pocíťována ze strany žáků časová tíseň. Po ukončení poslední otázky byly dotazníky vybrány. Zbýlý čas byl ponechán na doplňující dotazování či vysvětlení nepochopeného.

5.2.4 Šetření v tamních rodinách

Šetření ve čtyřech tamních rodinách probíhalo v odpoledních hodinách po ukončení projektové výuky. Vždy bylo doprovázeno tlumočnickem, jelikož rodiče žáků často nemluví anglicky a bylo nutné dozvědět se informace právě od nich. Ani v jedné rodině nebyl přítomen otec, ti pracují většinou ve velkých městech a jezdí domů obvykle jednou za čas, když se konají nějaké oslavy. Rodiny se nacházely ve vzdálenosti od jedné hodiny do dvou hodin pěšky od areálu školy. Prováděné šetření trvalo v průměru 2 hodiny. Po pozdravení a usazení se do místních obydlí se uvedla autorka této diplomové práce pár větami o sobě. Přivezla dárky dětem v podobě pexesa, omalovánek a pastelek a také osobní fotky rodiny a Prahy. Poté probíhal narativní rozhovor. V úvodu byly místní maminky velmi stydlivé, ale postupem času se rozpovídaly. Místní obyvatelé jsou velmi pohostinní, vždy nám byl

nabídnut čaj s máslem, sušenky a vaječná omeleta. Ve třech rodinách nám bylo dokonce nabídnuto přespání, které jsme jednou využili k dotvoření celistvého obrazu života místních. U rozhovoru byly vždy přítomny i sponzorované děti, které často také odpovídaly na dotazy.

5.3 Analýza získaných dat a interpretace výsledků

K analýze získaných dat bylo přistupováno narativistickým přístupem (Švaříček, Šedřová, 2014). Pozornost byla věnována jak obsahu, tedy „co“ se říkalo, tak tomu, „jak“ se to říkalo. Během analýzy též probíhalo vědomé redukování dat, přičemž se autorka snažila vyvarovat ztráty jejich kontextu. Data byla průběžně analyzována i během probíhajícího výzkumu a závěry výzkumu byly hledány posouzením dat jako celku.

5.3.1 Vyhodnocení hloubkového rozhovoru s ředitelem školy

Pan ředitel Tsewang Norboo byl velmi sdílný a ochotný k rozhovoru.

První otázka zněla: *Jaké byly začátky Vašeho působení coby ředitele školy?*

Začátky vedení školy byly náročné. Vrátil jsem se zpět jako mladý vystudovaný inženýr do své rodné vesnice Mulbekh, abych pomohl jejímu rozvoji a zlepšil vzdělání dětí. Impulzem pro mé rozhodnutí návratu byla nekvalitní výuka dětí. Kašmířané tvoří kurikulum na státních školách, které je s převahou učení o islámu, proto bylo jedinou možnou alternativou založit soukromou základní školu a věnovat se tak i buddhistickým tradicím. Místní komunita naprosto nejevila zájem a nesdílela mé nadšení, proto jsem se rozhodl pro navázání spolupráce se zahraničními neziskovými organizacemi. Velmi důležitým aspektem mého počínání je udržení tradiční budhistické tibetské kultury i pro mladé generace. Jsem si též vědom důležitosti kvalitního vzdělání, které si u nás nemůže dovolit každý, a to bych chtěl změnit. Samotná škola Spring Dales Public School byla založena roku 1992, ale já jsem nastoupil na post jejího ředitele až roku 2008. Mé přání bylo propojení místní filosofie s dostupnými technologiemi, to se nám začalo dařit a škola začala využívat solární technologie a Wi-fi připojení. Električka ve vesnici Mulbekh je k dispozici jen od 21 hodin večer do 6 hodin ráno, proto bylo nutné hledat náhradní udržitelné řešení. Udržení vlastní motivace i přes některé neúspěchy bylo to nejtěžší. Například se nám stalo,

že po zimních prázdninách nenastoupili zpět učitelé a velmi to zkomplikovalo výuku. Nebo jsme dostali od vlády restrikce, které byly těžko akceptovatelné. S podporou zahraničních neziskových organizací a finanční podpora organizace Dalailama Trust nám velmi pomohla v počátcích, včetně důvěry místních obyvatel ve vizi kvalitního vzdělávání jejich dětí. Škola v Mulbekhu začala spolupracovat na rozvoji s francouzskou neziskovou organizací Himalayan Dialect, která financovala stavbu školního internátu společně s participací Brontosaurů v Himálajích. Dále škola spolupracuje i s indickou neziskovou organizací Literacy of India, která zajišťuje studentům a učitelům studijní pobyty a americká nezisková organizace Omprakash, která zajišťuje adopci na dálku některým studentům ze školy Mulbekh.

Druhá otázka zněla: ***Jak hodnotíte spolupráci s organizací Brontosauři v Himálajích?***

Spolupráci vnímám velmi kladně. Těší mě zájem a propojení našich kultur. Od počátku v roce 2008 se toho hodně vykonalo společnými silami a stále je na čem pracovat. Opakovaně přijeli naši bývalí studenti a učitelé do České republiky pod záštitou a finanční podporou organizace Brontosauři v Himálajích. Zkušenosti a zážitky, které si odvezli, jsou nedocenitelné. Jsem rád, že naše dlouholetá spolupráce funguje stále dobře a doufám v oboustranné naplnění očekávání. Kulturní obohacení je vnímáno vesměs pozitivně, jediný problém nastal minulý roku dobrovolníků v požívání alkoholu na veřejnosti, což je u tamních obyvatel nepřipustné. Další problém nastal při provádění hygieny dobrovolnic v místní řece, přičemž byly více odhalené (u nás je zvykem být zahalení nad kotníkem a nad zápěstím až po krk, taktéž ukazovat bosé nohy na veřejnosti je vnímáno jako nepřipustné). Poté, co jsme si to s dobrovolníky vysvětlili, nebyl další problém. Vždy je to o komunikaci a ta se nám společnými silami daří udržovat na dobré úrovni.

Třetí otázka zněla: ***Jak jste spokojen s projektovou výukou dobrovolníků?***

S prací českých dobrovolníků jsem nad míru spokojen. Je to pro ně nesmírně těžké, překonat tu vzdálenost, vyhradit si čas na přípravu výuky i samostatné cesty. Poté tuto dobrovolnickou činnost realizovat ve svém volném čase a zadarmo. Velmi si jich vážíme. Proto se jim snažíme pobyt co nejvíce zpříjemnit, poskytujeme jim plnou penzi a při projektové výuce se snažíme být nápomocni s organizací učeben a s technickým zařízením. Čeští dobrovolníci k nám do školy jezdí pravidelně, naši učitelé se od nich naučili trpělivosti, zodpovědnosti

a přímému jednání s ostatními. Nejdůležitější přínos sledávám v zefektivnění výuky žáků během normálního roku. Dříve bylo ve škole zvykem čisté memorování bez chápání smyslu a provázání učiva. Nebyly výjimkou ani fyzické tresty, které jsou díky bohu minulostí, tedy alespoň u nás na škole. Díky finanční podpoře neziskových organizací máme notebooky, lavice, židle, plátno a projektor, mikroskopy a knihovnu, ze které si mohou žáci půjčovat knihy domů. Dobrovolníci často s sebou přivezou nové nápady, způsoby a zajímavé projekty, ze kterých čerpají naši učitelé i během klasického školního roku. Na obsahu projektů se vždy domlouváme předem, co by bylo zajímavé a potřebné. Organizace Brontosauři v Himálajích zatím vždy vyhověla našim přáním a rozmanitost projektové výuky je nesmírná a neopakuje se. Dobrovolníci přistupují ke své práci zodpovědně a je na nich znát nadšení.

Čtvrtá otázka zněla: ***Jaké jsou Vaše cíle a vize do budoucna?***

Naším cílem je zlepšení a umožnění přístupu k primárnímu stupni vzdělávání všem dětem z oblasti, dále zachování tradičního buddhismu v Ladákh, konání pravidelných kulturních událostí, započatí pravidelné sobotní meditace u nás ve škole pro všechny příchozí. Důležité je pro nás šíření tradičních tanců, krojů a zvyklostí. Také je potřeba učit místní lidi chránit přírodu a chovat se k ní šetrně. Před 30 lety jsme neznali plasty a vše, co bylo odpadem se hodilo za dům. Dnes místní nerozumí tomu, proč to nemůžou dělat stejně jako v minulosti. Snažíme se je zahrnovat osvětou o třídění plastů a jeho důležitosti. S turistickým ruchem přibylo pracovních nabídek, ale i devastace místní přírody. Pro nás je nesmírně důležitý duchovní rozměr a ve škole se snažíme tyto tradice v dětech budovat. V minulosti platilo pravidlo, že nejmladší člen rodiny zůstával doma a starší sourozenci byli posláni do kláštera. Většinou toto rozhodnutí bylo podmíněno z ekonomických důvodů rodiny. Dále je pro nás velkou radostí, že naši vystudovaní žáci se často vrací z velkých měst a pomáhají či učí u nás ve škole. Nyní škola platí 60 dětem z nejchudších rodin školné, aby měly přístup ke kvalitnímu vzdělání a uplatnily se v životě. Naším cílem je zvýšit počty sponzorovaných dětí a také aktivní spoluúčast rodičů. Velkým problémem zde je dlouhá a tuhá zima, kdy mají děti 3 měsíce zimních prázdnin a neučí se, to chceme změnit výstavbou internátu a hostelu přímo v areálu školy, a tím by výuka mohla probíhat i v zimě. Také plánujeme vystavět hokejové hřiště pro dlouhé zimní období.

5.3.2 Vyhodnocení zúčastněného pozorování dobrovolníků

Zúčastněné pozorování probíhalo během celých 14 dní dobrovolnické činnosti. Vzhledem k tomu, že autorka této diplomové práce též vedla projektovou výuku s kolegy, pozorování ve výuce dobrovolníků probíhalo pouze 2x, když autorka této diplomové práce nevedla svoji výuku ze zdravotních důvodů. Ostatní zúčastněné pozorování probíhalo mimo výukové bloky jednotlivých dobrovolníků.

Chování:

Byly zaznamenávány rozdílné nuance v chování dobrovolníků na začátku a na konci pobytu, stejně tak jejich přístupy a sociální interakce. Z počátku společného pobytu bylo znatelné poznávání se navzájem, určitý odstup a distingované chování. S přibývajícím dnem docházelo k rozvolnění této „masky“ a ke konci pobytu se k sobě dobrovolníci chovali velmi otevřeně až možná nepřijemně. Nerespektovali zónu osobního prostoru a vlastně jim bylo jedno, jak se ostatní cítí. Obvykle naznačené fáze dynamiky skupiny trvají mnohem delší časový úsek. Toto chování bylo nejspíš umocněno danými těžkými podmínkami. Na druhou stranu se zde utvářela nová silná přátelství, která trvají dodnes (autorka projektu je s některými z dobrovolníků taktéž v kontaktu doposud). Každý večer se značná část dobrovolníků scházela u projektoru v jedné ze tříd a pouštěli si české filmy (př. Pelíšky, Pupendo, Jedna ruka netleská). Došli jsme k závěru, že tímto konáním si dobrovolníci drží svoji pohodu a jistou podobu své komfortní zóny. Dobrovolníkům byla nabízena možnost přespat u některých dětí ze školy, ale vzhledem k náročnosti cesty tam a ráno zpět do výuky, kdy cesta pěšky trvala minimálně hodinu tam a hodinu zpět, tuto možnost mnoho dobrovolníků nevyužilo.

Strava:

Dobrovolníci měli zařízenou plnou penzi školou. K snídani byla podávána většinou vajíčka, pšeničné placky a čaj. Obědy se skládaly často z rýže se zeleninou s typickým kořením či z brambor s omáčkou. K večeři byla podávána většinou polévka a opět pšeničná placka s luštěninami či zeleninou. Jídla byla velmi chutná a pestrá, samozřejmě vegetariánská a opakovala se v režimu tří dní. Mužská část dobrovolníků si na stravu opakovaně stěžovala.

Nutno podotknout, že děti si nosily pšeničné placky k snídani, obědu i večeři. Při neustálé kritice jídla v oblasti, kde lidé často nemají jídlo žádné, se člověk často za našince styděl. Navíc byla možnost dojít asi 30 minut pěšky do vesnice, kde se dalo další jídlo i pití pořídit.

Projektová výuka:

Projektová výuka měla svá jasná pravidla a přípravy si dobrovolníci přivezli z Čech. Dobrovolníci taktéž věděli dopředu, jaké dva ročníky budou učit. Všechny pomůcky a potřebné materiály k výuce si museli dobrovolníci přivést na zádech v krosnách, na druhou stranu měli jistotu, že budou vybaveni a nic jim k výuce nebude chybět. Žáci chodili do výuky včas a připraveni. Spolupráce s nimi byla radostí, bylo na dětech vidět, že jsou pro ně dobrovolníci něčím novým a osvěžujícím. Komplikace nastala při tělesné výuce, kdy při relativně náročné fyzické aktivitě, tři studentky zkolabovaly. Naštěstí se tak stalo zkušeným dobrovolníkům, kteří jsou v České republice taktéž učiteli a poskytli žačkám okamžitou první pomoc. Tato situace se ještě dvakrát opakovala, příčinou byl nedostatečný pitný režim a malý přísun stravy během dne. Dobrovolníci poté dohlíželi na pitný režim a stravu svěřenců a snížili fyzické nároky výuky. Na konci dobrovolnického působení žáci předváděli před zbytkem školy v Assembly Hall, co se naučili během čtrnáctidenní projektové výuky.

Zdravotní obtíže:

Co dobrovolníky překvapilo, byla reakce jejich těla na adaptaci ve vysokohorských podmínkách. První tři dny všechny bolela hlava a zadýchávání při každém kroku bylo také nepříjemné, bylo opravdu nutné odpočívat a nepřepínat se. Snášlivost vysokohorských podmínek a snadná adaptace nebyla závislá na trénovanosti jedince, naopak trénování jedinci podcenili odpočinek a v prvních dnech jim bylo nejhůř. Zažívací obtíže se projevíly u všech dobrovolníků, pouze u šesti z nich nebylo nutné alternovat výuku v jednom. Tyto obtíže zpravidla po dvou dnech odezněly. Vzhledem k suchému a prašnému klimatu si řada dobrovolníků stěžovala na pálení očí a vysušené sliznice nosu. Vážnější zdravotní komplikace nebylo nutno řešit.

Hygienické hledisko:

Zavedení studny bylo ve škole považováno za značný úspěch a místní děti tak získaly přístup k vodě bez omezení. Na evropské poměry je samozřejmě standard jinde. V této oblasti lidé mají latríny nebo někdy jen vyhrazené místo na vykonávání potřeby. Ve škole tomu bylo podobně, byly zde 3 latríny na celkový počet 300 žáků a dalších cca 100 dospělých. Omytí rukou probíhalo u studny, ale s vodou se muselo šetřit, jelikož na ní byly děti závislé jako na jediném pitném zdroji. Místní obyvatelé si vodu nefiltrovali, dobrovolníci ano. V případě potřeby hygieny celého těla se sešlo dolů do vesnice a očištěná probíhala v řece v oblečení. Většina dobrovolníků s sebou měla vlhčené ubrousky, čímž se zase zatěžovalo místní životní prostředí. Na nízký hygienický standard si stěžovaly především ženy dobrovolnice.

5.3.3 Vyhodnocení nestandardizovaných dotazníků

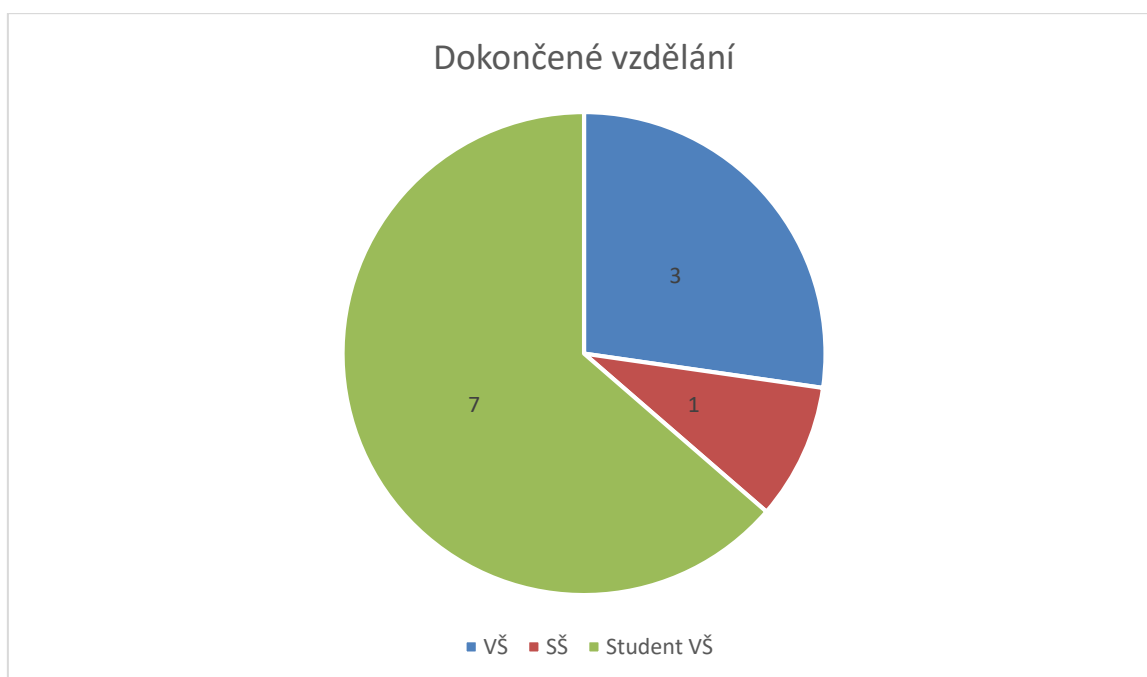
Dobrovolníci před odjezdem:

Tato data byla získána od dobrovolníků před odjezdem na druhém přípravném setkání pomocí nestandardizovaných dotazníků. Získaná data z dotazníku jsou shrnuta a interpretována v tabulce a grafech, které ukazují proporcionalitu v odpovědích. Data byla analyzována pomocí otevřeného kódování. Zkratka v tabulce „Hep. A+B“ značí Žloutenku typu A a B.

Věk	Motivace a očekávání dobrovolníků	Praxe s dětmi	Doporučená očkování	Zahraniční zkušenost
31	Touha po poznání, smysluplnost, buddhismus a tibetská kultura mě láká, poznat své limity.	Učitelka	Břišní tyfus, Hep. A+B, tetanus, meningokok	Celá Evropa jako „batůžkářka“
33	Životní filosofie – nežít jen pro sebe a místní děti naučit něco o geologii.	Učitel	Břišní tyfus, tetanus, Hep. A+B, vzteklna	Rozvojový projekt SZ Irán, expedice v Grónsku
28	Poznání nové kultury a být užitečný, miluji hory a tyto jsou ty nejvyšší.	Letní skautské tábory	Břišní tyfus, Hep. A+B, meningokok, tetanus	„Nalehko“ Evropa, Rumunsko, Turecko
23	Necestovat jako běžný turista, být prospěšný.	Skautská vedoucí	Břišní tyfus, He. A+B, tetanus	Dobrovolnictví v Moldavsku
23	Dobrodružství a nové zážitky, zjistit, co ve mně všechno je.	Žádná	Hepatitida A+B, tetanus	Taiwan + USA studium
30	Hledám vyšší smysl života, láká mě jednoduchost a minimalismus. Chci být užitečná.	Dětské tábory	Břišní tyfus, Hep. A+B, meningokok	Omán pracovně, Evropa „nalehko“ jako turistka
35	Cestování a být užitečná, zjistit své limity a poznat jinou kulturu.	Učitelka	žádná	Peru, Bolívie jako turista
21	Pomoc tamním dětem, zkušenost s místními dětmi, zážitek a cestování jinak.	Vedoucí skautů	Břišní tyfus, vzteklna, cholera, Hep. A+B	Stáž na Faerských ostrovech, Evropa celá
26	Poznání tibetské kultury, sebe sama, najít své limity.	Au-pair ve Španělsku	žádná	Studijní pobyt v Peru, USA
28	Touha pomáhat, nová zkušenost, poznání sebe sama, těším se, co mě místní děti naučí.	Jsem fyzioterapeutka, děti jsou mými pacienty.	Břišní tyfus, meningokok, Hep. A+B	Práce v Londýně a ve Španělsku
25	Chci pomoci a užít si poslední prázdniny před nástupem do práce. Zážitky a zkušenost.	DDM instruktor kroužků	Břišní tyfus, meningokok, tetanus	Island, Dánsko, Švýcarsko jako turista

Tabulka 1 znázorňuje výsledky dotazníku dobrovolníků před odjezdem.

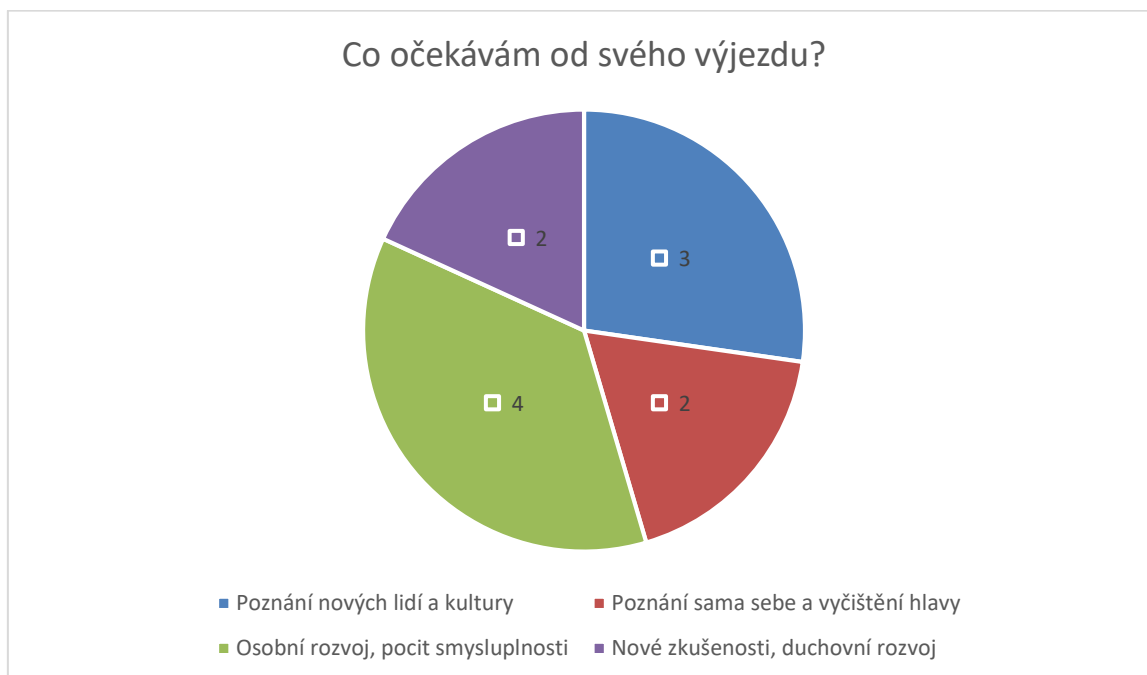
Z uvedené tabulky je zřejmé, že výzkumu se zúčastnilo celkem 11 dobrovolníků. Tito respondenti byli ve věku 21 až 35 let. Všichni dotazovaní měli nějaké zkušenosti se zahraničními cestami, pouze jedna respondentka měla předešlou zkušenost se zahraničním dobrovolnictvím. Je překvapivé, že pouze jeden respondent neměl zkušenost s prací s dětmi. Může to být dáno vysokou selekcí ze strany organizace při přípravných setkáních, kdy z původních 135 zájemců na dobrovolnickou aktivitu odjelo pouze 26 dobrovolníků. Doporučením v podání očkování se řídilo 9 z 11 dotazovaných, přičemž dvě neočkované respondentky jsou velmi přírodně založené a očkování nesdí s jejich přesvědčením. Motivace k dobrovolnické činnosti je z tabulky jasně patrná. Lze konstatovat, že převažují motivy poznání nového a nepoznaného nad touhou pomáhat.

Graf 1 znázorňuje úroveň vzdělání dobrovolníků.

Z uvedených výsledků je patrné, že největší část respondentů byla studenty vysoké školy. Vyjma 1 absolventa střední školy se jednalo o studenty vysoké školy a 3 respondenty s vysokoškolským vzděláním, kteří již pracovali. Lze předpokládat, že dle námi zkoumaného vzorku respondentů se zahraniční aktivity účastní především studující či vysokoškolsky vzdělaní lidé. Dobrovolnická aktivita v zahraničí je časově náročná, dobrovolníci si museli vyhradit minimálně jeden měsíc volna ze svého času. Většina

dobrovolníků zůstávala v zemi dalších 14 dní až měsíc, což by pracujícím lidem mohlo činit problém. Žádný z respondentů neměl potomky a nebyl ani sezdán. Z toho usuzujeme předpoklad využití této možnosti v dobách studia, kdy nejsou lidé vázáni rodinou.

Graf 2 znázorňuje očekávání dobrovolníků před odjezdem.

Ohledně motivace k zahraničnímu výjezdu respondenti uváděli rozdílné odpovědi. Z celkového počtu 11 respondentů odpověděli 4, že se dobrovolnické aktivity chtějí zúčastnit z důvodu osobnostního rozvoje a pocitu smysluplně vykonané činnosti. Druhá nejčastější odpověď, která se v dotazníku objevovala, zněla touha po poznání nové kultury a lidí. Dobrovolníky lákala nedotčená příroda a zachovalá tibetská kultura. Mezi poslední dvě nejčastější odpovědi patřilo poznání sebe sama, zjištění vlastních limitů a pocit vyčištění hlavy se získáváním nových zkušeností s přesahem duchovního rozvoje, který byl v místním prostředí velmi silným aspektem k řešení.

Dobrovolníci po ukončení dobrovolnické činnosti:

Druhý dotazník dobrovolníci vyplňovali po celkovém zakončení spolupráce s organizací Brontosauři v Himálajích v tamní škole ve vesnici Mulbekh, před jejich soukromou cestou zpět do České republiky či cestování po vlastní ose.

Splnila se má očekávání?	Co mě nejvíce překvapilo?	Co bych doporučil/a budoucím dobrovolníkům?	Co bych příště změnil/a?
Ano	Otevřenost dětí	Řádnou přípravu před cestou	Nic
Ano	Pomoc od bývalých studentů	Dbát doporučením odpočinku v úvodu	Poslouchat své tělo
Ne	Hygiena	Vzít si víc oblečení	Informovat se předem víc
Ano	Pokora místních	Nastudovat vše předem	Cestování po projektu
Ano	Technické vybavení školy	Nebát se a zkusit překonat své limity výjezdem	Méně oblečení a více dáreků
Ano	Chytré mobily u dětí	Vzít si zrcadlovku	Nic
Ne	Žádné pomůcky	Věnovat se přípravě projektu	Informovanost
Ano	Modlitba v klášteře (Puja)	Nic neočekávat a zkusit žít přítomností	Nic, vše bylo tak, jak mělo být
Ne	Podmínky pro život	Mít kvalitní filtr na vodu	Přípravu před
Ano	Duchovní rozměr	Pročíst průvodce předem	Méně oblečení
Neměla jsem	Pohostinnost a pokora místních obyvatel	Důkladnou přípravu před odjezdem, vše načíst	Svůj přístup k ostatním

Tabulka 2 znázorňuje odpovědi v dotazníku po dobrovolnickém programu.

U většiny dobrovolníků došlo k naplnění očekávání, se kterými odjížděli. Mezi nejčastější odpovědi na dotaz, co by doporučili budoucím dobrovolníkům, patřilo věnování dostatečné přípravy před cestou. Dobrovolníci se účastnili dvou přípravných víkendových setkání před odjezdem do Malého Tibetu, přesto příprava k odjezdu, plánování cesty a také příprava na výuku byla nutná individuální. Z výpovědí respondentů je evidentní, že část dobrovolníků

tuto přípravu podcenila a vnímání pobytu a odolnost vůči nežádoucím podmínkám byla horší než u dobrovolníků, kteří si se všeobecnou přípravou dali práci a čas před odjezdem.

Graf 3 znázorňuje sebereflexi k odvedené projektové výuce.

Všichni dotazovaní hodnotili tuto otázku kladně z hlediska zkušenosti, přičemž dodali upřesnění své výpovědi. Z celkového počtu 11 dotazovaných si 4 stěžovali na zdravotní stav. Hledisko zdravotního stavu řešili i organizátoři opatřením, že projektovou výuku povedou dobrovolníci ve dvojicích, aby se předešlo výpadkům ve výuce. Pro 3 dotazované byla výuka těžší, než předpokládali. Hlavním důvodem byl již zmiňovaný zdravotní stav, také prostory pro výuku byly jiné než učebny v ČR. Například k dispozici nebyla žádná tabule, ve většině tříd se sedělo na zemi a žáci neměli psací potřeby. Dále dobrovolníkům působila problémy organizace hodiny, kdy měli přípravu na hodinu nachystanou, ale vysvětlování v anglickém jazyce zabralo více času a nestihli to, co chtěli. Při rovnocenném poměru 2:2 hodnotili respondenti svoji zkušenost s výukou pouze kladně. Práce jim připadala smysluplná a dětmi oceněná.

Učitelé tamní školy:

Nestandardizovaný dotazník byl rozdán třem tamním učitelkám během společné výuky. Jednalo se o dvě paní učitelky přírodních věd a jednu paní učitelku anglického jazyka. Všechny mají vysokoškolské vzdělání a učí na škole žáky devátého a desátého ročníku.

Otázka číslo 1: ***Kolik trávíte času přípravou na hodinu?*** Dvakrát bylo odpovězeno 10 až 20 minut denně a jednou více jak 30 minut denně.

Otázka číslo 2: ***Kolik hodin denně učíte?*** Všechny paní učitelky učí stejně a to 6 vyučovacích hodin denně. Vyučovací hodina trvá 45 minut.

Otázka číslo 3: ***Kde se děti učí?*** Všechny paní učitelky jednomyslně odpověděly, že se učí zpravidla ve třídách, když je venku pěkné počasí, jsou využívány venkovní prostory a prostranství hřiště u školy

Otázka číslo 4: ***Jaké vyučovací metody nejčastěji používáte?*** Všechny tři paní učitelky se shodly, že pracují nejčastěji s výkladem učiva z učebnice a někdy využívají k výuce počítač či mikroskopy. Paní učitelka angličtiny dodala, že se snaží být interaktivní a zapojovat diskusi a práci ve dvojicích.

Otázka číslo 5: ***Jak vnímáte projektovou výuku vedenou dobrovolníky?*** Děti se na dobrovolníky každý rok moc těší. Je to pro ně zážitek, pokaždé si dobrovolníci připravují jiná témata a naše děti mají možnost naučit se hodně nového. Pro nás je to také velmi obohacující, jsme přítomny v hodinách s dobrovolníky a učíme se také novým způsobům. Dříve zde bylo zvykem učení se velkého množství učiva nazpaměť, ale od té doby, co vede tuto školu pan ředitel Norboo a přijíždí sem dobrovolníci, pracujeme s dětmi jinak.

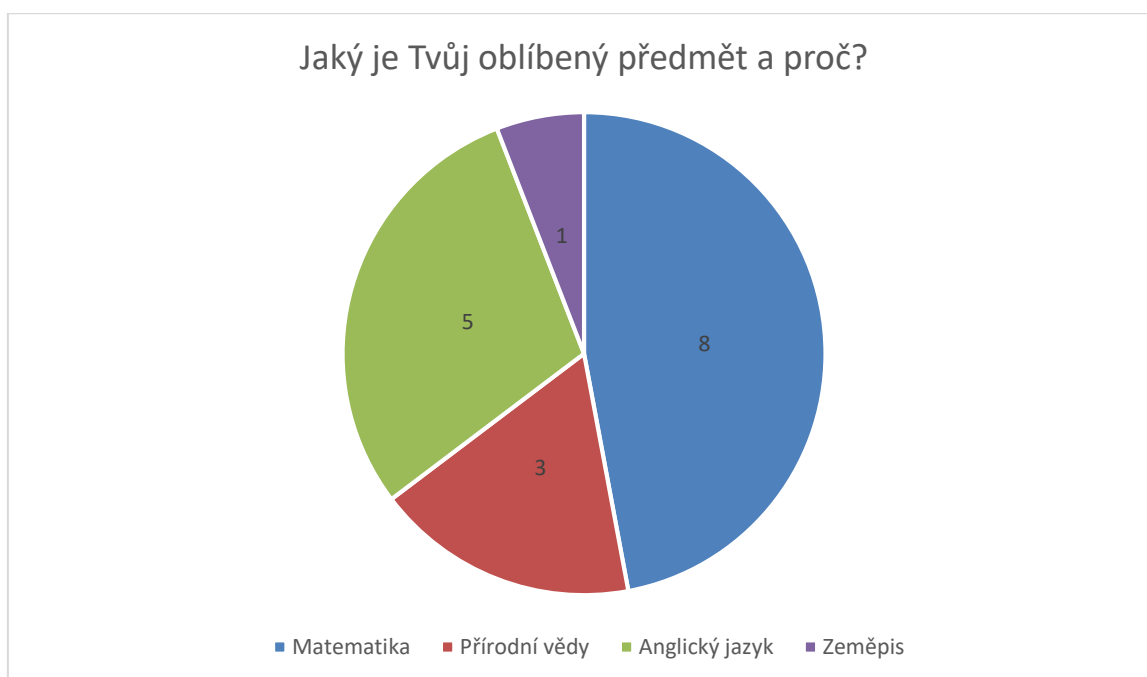
Otázka číslo 6: ***Jaká panuje komunikace mezi učiteli a rodiči?*** Dříve neměli rodiče velký zájem o dění ve škole. Mají hodně práce s obhospodařováním svého políčka a péčí o mladší děti a o dobytek. V dnešní době jsou rodiče zváni dvakrát do roka na společnou oslavu v Assembly Hall. Řada rodičů přijala pozvání do školy v době příjezdu dobrovolníků.

Otázka číslo 7: ***Máte ve škole knihovnu či studovnu?*** Ano, žáci si mohou knížky půjčovat i domů. Když mají nějakou prezentaci či projekt ve skupinách, tak si ho zde připravují. Žáci mají možnost najít si v knihovně potřebné informace na počítači.

Otázka číslo 8: *Jak vnímáte spolupráci školy Spring Dales Public School s organizací Brontosauři v Himálajích?* Za tuto spolupráci vděčíme hlavně našemu panu řediteli. Provázanost se každým rokem rozšiřuje, dostáváme nové impulzy a také nové vybavení pro žáky. Je radost vidět, že škola má jasné cíle, ke kterým směřuje. Hlásí se nám stále více žáků do výuky, což je dobrým znamením. Začali k nám jezdit i dobrovolníci na půl roku, kteří vyučují spolu s námi klasický předmět, to nás také velmi posouvá. Zlepšujeme se v angličtině a je zajímavé propojení našich dvou kultur.

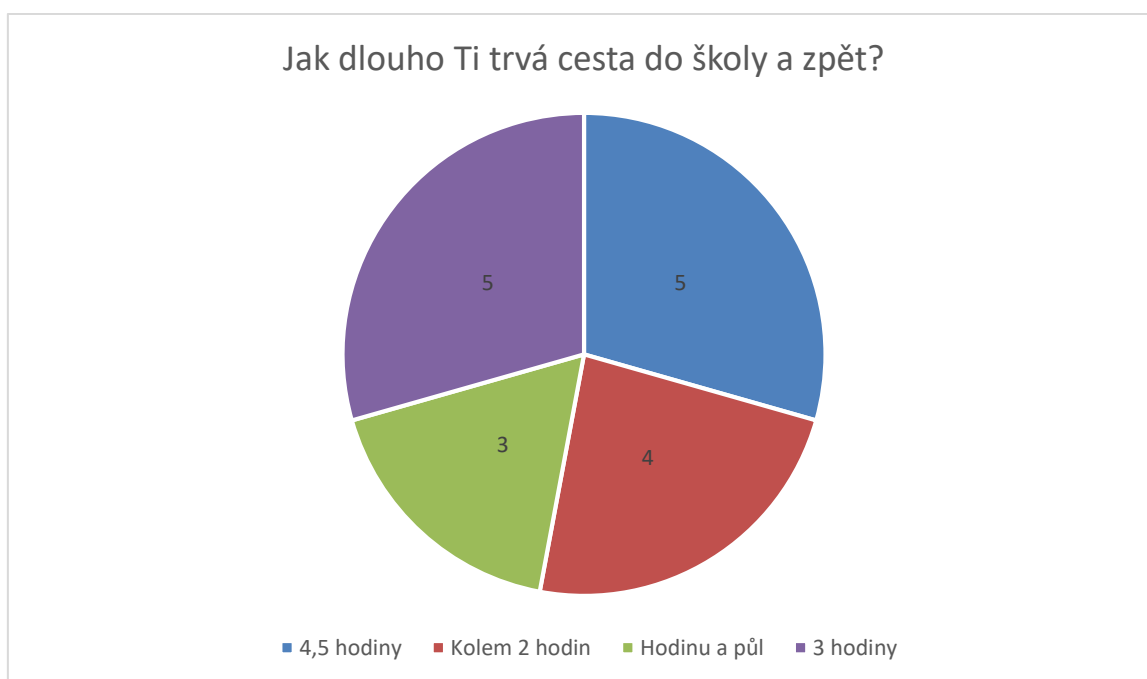
Žáci desátého ročníku:

Žákům byl rozdán dotazník v začátku hodiny, přičemž jim bylo řečeno, že data budou použita do diplomové práce a bude zachováno jejich soukromí a anonymita. Vzhledem k tomu, že byla autorka této práce s žáky v kontaktu během výuky i mimo ni po dobu 14 předchozích dní, žáci neměli problém s důvěrou a pečlivě dotazníky vyplňovali. Otázky jim byly kladeny postupně a s dostatečnou časovou rezervou. Všichni žáci dotazům rozuměli a nebyla tudíž potřebná pomoc s porozuměním od tamních učitelů. Nestrukturovaný dotazník s otevřenými odpověďmi vyplňovalo 17 žáků.

Graf 4 znázorňuje oblibu v předmětu u žáků desátého ročníku tamní školy.

Z výsledku grafu je u respondentů patrná výrazná obliba matematiky. Své důvody respondenti udávali v jednoduchosti předmětu, jeho logické návaznosti, a že se u matematiky nenudí. Taktéž byl udáván důvod žádného memorování. Druhá největší obliba patří anglickému jazyku, přičemž mezi nejčastější důvody patřila potřeba domluvit se i jinde než u nich ve vesnici. Bylo zmiňováno i provázání s dobrovolnickým programem a nutnost dorozumět se. Tři z celkového počtu 17 žáků uvedli předmět přírodní vědy. Jako důvod uváděli zábavnost předmětu, používání mikroskopů a poznávání přírody kolem sebe. Pouhý jeden respondent má nejoblíbenější předmět zeměpis, jelikož ho láká cestování.

Graf 5 znázorňuje časový úsek strávený pěší chůzí mezi školou a domovem.

Všichni respondenti chodí do školy a zpět pěšky. Z uvedených výsledků vyplývá, kolik času denně respondenti tráví na cestě do školy a zpět domů. Při položení tohoto dotazu respondenti naprosto přirozeně odpověděli a nebyl na nich znát žádný povzdech či stěžování. Na žácích je jasně znát nadšení a vděčnost za to, že mohou navštěvovat tuto školu.

Obrázek 5 Cesta do školy. Zdroj: vlastní

Graf 6 znázorňuje trávení volného času žáků desátého ročníku.

Aktivně hrou volný čas tráví respondenti buď na volejbalovém hřišti, které je součástí areálu školy nebo v okolí svého obydlí kriketem. Obojí jsou to skupinové hry a je nutné domluvit se s ostatními na hře. Všichni dotazovaní uvedli, že mají denně na starost pomoc rodičům v běžném chodu domácnosti či na poli. Domácí úkoly si některé děti zpracují už ve škole a jiné až doma.

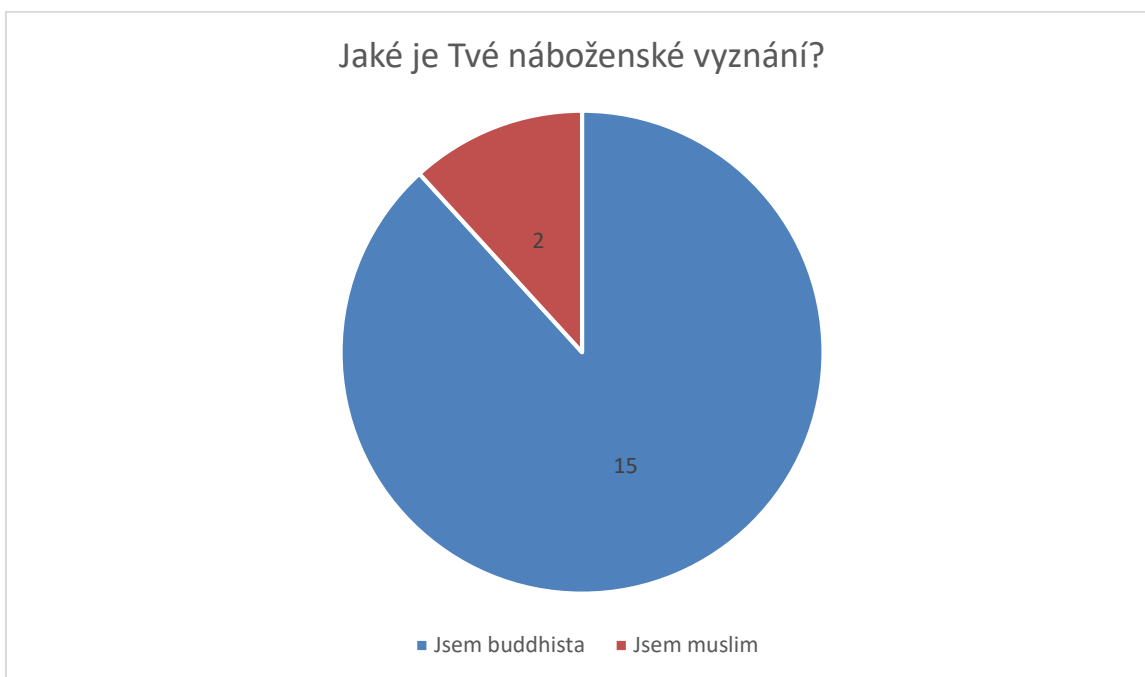

Obrázek 6 Hra volejbalu ve škole. Zdroj: vlastní

Graf 7 znázorňuje úroveň vzdělání rodičů žáků desáté třídy.

Dle získaných výsledků má 5 rodičů dotazovaných žáků dosažené vzdělání prvních 5 tříd základní školy. Další 2 rodiče pak získali základní vzdělání prvního i druhého stupně. Zbývajících 6 rodičů dotazovaných žáků jsou negramotní. Z rozšířených odpovědí žáků bylo evidentní, že rodiče chtějí pro své děti zajistit lepší budoucnost a pracovní možnosti, než jaké možnosti měli oni. Vzdělání vnímají jak rodiče, tak děti jako velmi důležitou složku lepšího života, a proto ji rodiče finančně podporují na této soukromé základní škole.

Graf 8 znázorňuje náboženské vyznání žáků desátého ročníku.

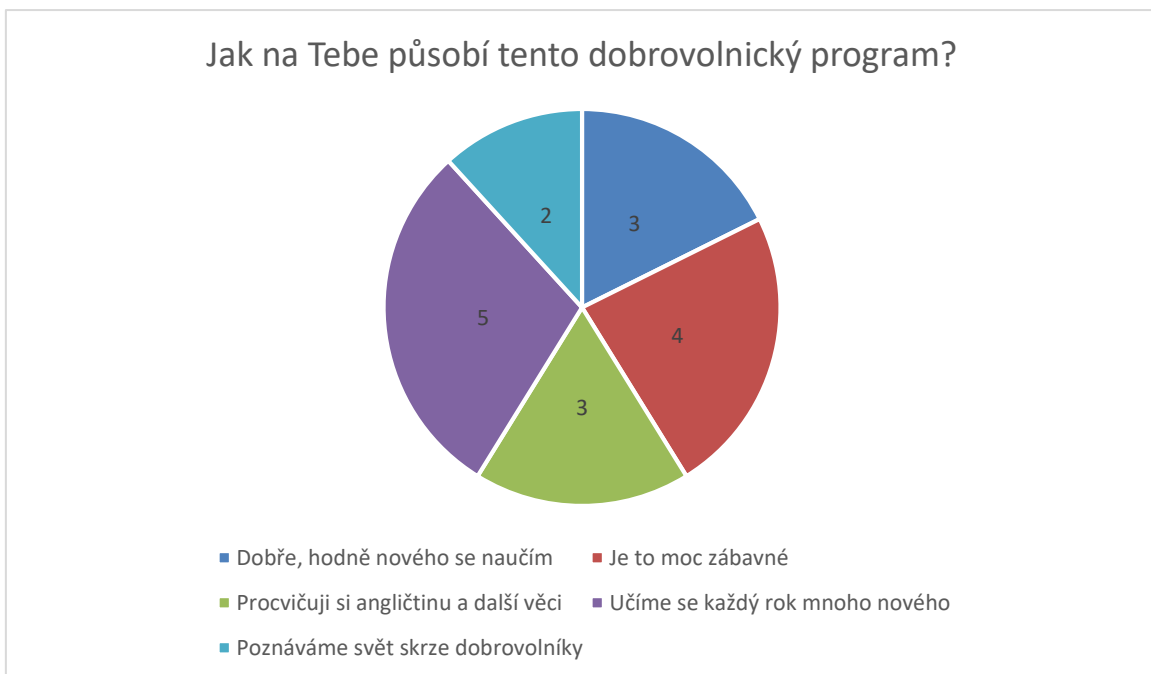
Vzhledem k dané lokalitě vesnice Mulbekh je potvrzena většina respondentů s vyznáním tibetského buddhismu. Dominantou vesnice Mulbekh je desetimetrová socha Buddhy vytesaná do kamene, tzv. Chamba (viz obr. 7). Ve vesnici je mnoho svatyň, které se nazývají Gompy a slouží tamním tibetským buddhistům k meditacím. Další svatá místa jsou takzvané Stúpy (viz obr. 8), což je tradiční buddhistická stavba symbolizující klid a mír.

Obrázek 7 Chamba – desetimetrová socha Buddhy vytesaná do kamene. Zdroj: vlastní

Obrázek 8 Stúpa nad vesnicí Mulbekh. Zdroj: vlastní

Graf 9 znázorňuje postoje žáků k dobrovolnickému programu.

Vzhledem k nestandardizovaným dotazníkům s otevřenými odpověďmi je velice potěšující, že žádný respondent ve své otevřené odpovědi neodpověděl negativně. Dle zjištěných odpovědí je patrné, že respondenti oceňují dobrovolnický program. Dotazovaní, tedy žáci desáté třídy, zažili již v řadě 8 letních dobrovolnických programů, mají tudíž možnost srovnání ve vývoji dobrovolnického programu a tato jejich zpětná vazba je velkou odměnou pro organizaci Brontosauři v Himálajích i pro samotné dobrovolníky.

Obrázek 9 Projektová výuka v desátém ročníku. Zdroj: Adam Bakay by Brontosauři v Himálajích.

5.3.4 Vyhodnocení šetření v rodinách

Prováděné šetření v rodinách proběhlo v odpoledních hodinách. Rodiny žáků, ke kterým se ten den šlo, byly den předem informovány, aby bylo s návštěvou počítáno. Sraz s tlumočnickem, kterým byl dvacetiletý bývalý student Spring Dales Public School, se autorka této práce sešla v areálu školy, ihned po výuce v 16:30 hod. První dvě návštěvy proběhly v prvním týdnu výuky a druhé dvě v týdnu následujícím. Tlumočnick během cesty ozřejmoval poměry v místní rodině a popisoval život místních. Cesty do rodin a zpět

do školy trvaly pěšky v průměru dvě a půl hodiny. S výkladem tlumočnicka a nádhernou přírodou však tyto cesty byly za odměnu. Při příchodu do rodin jsme byli velmi vřele přivítáni a byl nám darován Khatag, což je tradiční tibetská obřadní stuha, která je symbolem štěstí. Běžně se předává především při uctivém setkání nebo při loučení. Po usazení do kuchyně nám byl nabídnut tradiční čaj s jačím máslem a solí, který maminka žáka před našimi zraky připravovala. Místní obyvatelé žijí ve skromných hliněných obydlích zpravidla se dvěma místnostmi (viz obr. 10). V jedné se spí a v druhé se vaří. Dětem v rodině byly předány dárky, které autorka přivezla z Čech v podobě pexesa, omalovánek, fix a pastelek a započali jsme rozhovor. V úvodu autorka této práce měla připravené povídání o své rodině, ukazovala fotky své rodiny a Prahy za účelem navázání bližšího vztahu. Na otázku: Jak se daří dceři/synovi ve škole? Maminky odpovídaly kladně. Často hodnotily, že je jim líto, že jim v učivu nemohou pomoci, protože tomu nerozumí. Maminky děkovaly za sponzorství z Česka a ukazovaly, co vše bylo za tyto peníze dětem do školy pořízeno.

Obrázek 10 Obydlí navštívené rodiny. Zdroj: vlastní

V místních rodinách je zvykem, že nejmladší sourozenec zůstává doma a ostatní jdou do kláštera. Jedna maminka se rozpovídala, jak její nejstarší syn je v klášteře již 12 let a ukazovala jeho fotku s Dalajlamou XIV., byla na syna pyšná a po dotazu, zda jí syn nechybí, dodala, že tak to zkrátka je a v klášteře má lepší život.

Kulturní tradice a festivaly v tradičních oděvech (zvané Gonča) jsou pro místní obyvatele velmi zásadní. Udržení tradic a zachování tibetské kultury se nyní snaží spolu s vedením školy udržovat hlavně rodiče i prarodiče a děti jsou v tomto duchu dále vedeny.

Obrázek 11 Ženy v tradičních krojích na festivalu. Zdroj: vlastní

Všechny sponzorované děti chtějí jít na vysokou školu a jsou vděčné za možnost vzdělávání. Z výpovědí maminek, které nedokončily ani základní vzdělávání, je patrné, že během jejich života došlo ke změně hodnot. Na základě popisu jejich dětství, kdy měly jako děti povinnost pomáhat svým rodičům v primárním sektoru, by se dalo očekávat, že budou pokračovat stejně. Dnešní děti také pomáhají se zemědělstvím svým rodičům, ale rodiče kladou větší důraz na jejich školní docházku a vidí smysl v kvalitním vzdělání. Významným faktorem k tomuto názorovému posunu je fakt, že řada současných rodičů má již nějaké vzdělání, zatímco mnohem větší část generace jejich rodičů byla negramotná.

Při dotazu na dobrovolnický program, reagovaly hlavně děti, maminky se vyjadřovaly, že byly pozvány do školy na ukázkou programů, ale mají moc práce na poli a s dobytkem, tak se nemohly zúčastnit. Jedna dotazovaná maminka se účastnila závěrečné ceremonie dobrovolnického programu a hodnotila jej tak, že si váží všech, kdo rozvíjí místní děti

a pracuje s nimi. Na konci společného rozhovoru děti přinesly namalované obrázky na památku.

5.4 Shrnutí provedeného výzkumu

Z provedeného výzkumu bylo získáno velké množství dat pomocí různých výzkumných metod. Kvalitativního výzkumu v oblasti Malého Tibetu se zúčastnilo 11 dobrovolníků, 4 tamní rodiny, 17 žáků desáté třídy tamní základní školy, 3 učitelé a ředitel tamní školy. Dobrovolníci byli lidé ve věkovém rozmezí 21 až 35 let. Z pohledu výzkumníka byla použitá metoda zúčastněného pozorování u dobrovolníků tou nejsložitější, zejména v přepisování a redukování dat na místě. Další výzkumnou metodou, kterou byla získávána data, byla metoda nestandardizovaných dotazníků s otevřenými odpověďmi. Touto metodou byla získána tvrdá i měkká data od dobrovolníků k utvoření komplexního pohledu na jejich působení. Pomocí hloubkového polostrukturovaného rozhovoru s ředitelem tamní školy byl získán ucelený pohled na vývoj a vize školy. Taktéž byl zjištěn pohled pana ředitele na spolupráci tamní školy s organizací Brontosauři v Himálajích i na projektovou výuku dobrovolníků.

Použitím rozdílných informačních kanálů autorka práce zachytila nejen život tamních obyvatel a školy, ale také informace o dobrovolnickém projektu z pohledu všech zúčastněných. Získávání dat bylo velice náročné. Výzkum probíhal 14 dní od rána prakticky do večera. Náročnost spočívala zejména v nasbírání velkého množství dat v krátkém časovém horizontu, dále v zdravotním stavu autorky, která za sebe v případě komplikací neměla dalšího výzkumníka a též v přepisu dat v místě konání dobrovolnického projektu. Neméně složitá se ukázala i přeprava veškerých rozpracovaných materiálů zpět do České republiky, vzhledem k omezenému zavazadlu a rozbitému mobilnímu telefonu. Přesto se autorka domnívá, že tyto kroky byly nutné k dokreslení daného prostředí v jeho šíři a k prožití zkušenosti s dobrovolnictvím v jeho celistvosti. Dobrovolnický program projektové výuky ve škole byl hodnocen všemi aktéry výzkumu kladně. Z pohledu dobrovolníků jsme se dozvěděli některá stanoviska a doporučení, která mohou být praktická pro žáky, kteří by k zahraničnímu dobrovolnictví inklinovali. Výsledky výzkumného šetření reagovaly na položené výzkumné otázky.

Z výsledků výzkumu vyplývá, že mezi nejčastější motivy dobrovolníků patří touha po poznání odlišné kultury a získání nových zážitků, dále také snaha po smysluplném trávení času či osobní a duchovní rozvoj.

Tamní učitelé s ředitelem školy vnímají dobrovolnický program jako přínosný. Těží z něj všechny zúčastněné strany, žáci mají pestrou výuku, učitelé získávají zkušenosti s projektovou výukou a dobrovolníci získávají cenné zkušenosti s prací s dětmi v odlišném prostředí. Všichni se zdokonalují v anglickém jazyce a získávají cenné zkušenosti.

Očekávání dobrovolníků od zahraniční zkušenosti dobrovolnického programu se splnila částečně. Tato výzkumná otázka byla nedostatečně formulována a z pestrých odpovědí na ni nelze jednoznačně odpovědět. Většina dobrovolníků se shodla na potřebě důkladné přípravy před cestou a taktéž na kvalitní a důsledné přípravě projektové výuky. Vzhledem k tomu, že se často muselo alternovat, dobrovolníci byli na výuku někdy sami ze zdravotních důvodů kolegy či z důvodů výpadku elektřiny, s důkladnou přípravou se tyto nepříjemnosti zvládly bez větších obtíží. Podmínky, ve kterých byl výzkum realizován, byly pro dobrovolníky velmi intenzivní a těžké, tudíž si většina dobrovolníků sáhla takzvaně „na dřeň“.

Dle výsledků výzkumu tamní žáci reflektovali práci dobrovolníků pozitivně. Vzdělání je pro ně důležitým aspektem k šanci na lepší budoucí život. Lze na jejich výpovědích pozorovat pokoru a respekt k učitelům a možnosti vzdělávání se. Projektovou výuku kvitovali všichni žáci s ohledem na rozmanité zkušenosti, získávání nových poznatků a možnost procvičování anglického jazyka s poznáváním naší kultury.

Obrázek 12 Autorka diplomové práce před Assembly Hall. Zdroj: vlastní

6 NÁVRH PROJEKTU PRO ŽÁKY II. STUPNĚ ZŠ

V této kapitole autorka práce navrhuje projekt k podpoře dobrovolnictví na základní škole jako výstup zahraniční dobrovolnické zkušenosti v rámci vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví. Pomocí konkretizovaných tematických okruhů realizovaných prostřednictvím průřezových témat Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech a Multikulturní výchova, umožňuje žákům uplatnit dovednosti, které si osvojili. Autorka je přesvědčena o platném místě této tematiky ve výuce na základních školách. Přínosem k rozvoji osobnosti žáka v oblasti vědomostí, dovedností a schopností je hlubší porozumění kulturním a sociálním odlišnostem mezi národy, vede k uvažování o problémech v širších souvislostech a ke kritickému myšlení. V oblasti postojů lze shledat pozitivum v překonávání předsudků a stereotypů, obohacení pohledu žáka na sebe sama a utváření pozitivních postojů k odlišnosti a kulturní rozmanitosti.

Anotace:

Projekt s názvem „Dobrovolníkem v Himálajích“ je především námětem pro osobnostně sociální výchovu, ale dává rovněž dostatek prostoru i k práci s informacemi. Dobrovolnictví vede k otevřenému, aktivnímu, zainteresovanému postoji v životě, přispívá k utváření hodnot, jako je spravedlnost, svoboda, solidarita, tolerance a odpovědnost, učí samostatnosti a angažovanosti, motivuje k ohleduplnosti a ochotě pomáhat. Projekt je vhodný zařadit v době, kdy mají žáci s projektovou výukou zkušenost a práce ve skupinách jim nebude dělat obtíž. Přínosem projektu může být přirozená možnost propojení teoretických poznatků s osobními zkušenostmi žáků. Výstupem projektu bude myšlenková mapa, která objasní pochopení smyslu projektu žáky. Žákům bude zadán centrální pojem a pomocí dosavadních informací a prožitků nakreslí myšlenkovou mapu, kterou před ostatními popíše a zdůvodní. Hodnocení projektu bude probíhat slovně. Bude požadována reflexe žáků a učitel na konci shrne projekt a doplní publikací (Dobrovolně před hranice, 2012) od Národního informačního centra pro mládež, které se dobrovolnictvím zabývá. Projekt je koncipován v souladu s RVP ZV se snahou k efektivnímu utváření a rozvoji klíčových kompetencí žáků.

Cílová skupina – věk: žáci 13 – 15 let

Stupeň a typ vzdělávání: druhý stupeň základní školy

Forma realizace: 3 x 90 minut jednou týdně během výuky předmětu Výchova ke zdraví

Doporučený ročník: 8. – 9. ročník

Časová dotace: 3 x 90 minut

Vzdělávací oblast: Člověk a zdraví

- poznávání člověka jako jedince závislého v jednotlivých etapách života na způsobu vlastního jednání a rozhodování, na úrovni mezilidských vztahů i na kvalitě prostředí;
- propojování činností a jednání souvisejících se zdravím a zdravými mezilidskými vztahy se základními etickými a morálními postoji, s volným úsilím.

Vzdělávací obor: Výchova ke zdraví

Učivo: Osobnostní a sociální rozvoj

- Sebepoznání a sebepojetí – vztah k sobě samému, vztah k druhým lidem; zdravé a vyrovnané sebepojetí, utváření vědomí vlastní identity.
- Seberegulace a sebeorganizace činností a chování – cvičení sebereflexe, sebekontroly, sebeovládání a zvládání problémových situací; stanovení osobních cílů a postupných kroků k jejich dosažení; zaujímání hodnotových postojů a rozhodovacích dovedností pro řešení problémů v mezilidských vztazích; pomáhající a prosociální chování.
- Mezilidské vztahy, komunikace a kooperace – respektování sebe sama i druhých, přijímání názoru druhého, empatie; chování podporující dobré vztahy, aktivní naslouchání, dialog, efektivní a asertivní komunikace a kooperace v různých situacích, dopad vlastního jednání a chování.

Průřezová témata

1. Osobnostní a sociální výchova:

Tematický okruh Osobnostní rozvoj

- rozvoj schopnosti poznávání;
- sebepoznání a sebepojetí;
- seberegulace a sebeorganizace;
- psychohygienu;
- kreativita.

Tematický okruh Sociální rozvoj:

- poznávání lidí;
- mezilidské vztahy;
- komunikace.

Tematický okruh Morální rozvoj:

- řešení problémů a rozhodovací dovednosti;
- hodnoty, postoje, praktická etika.

2. Výchova demokratického občana:

Tematický okruh Občanská společnost a škola; Občan, občanská společnost a stát

3. Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech:

Tematický okruh Evropa a svět nás zajímá; Objevujeme Evropu a svět; Jsme Evropané.

4. Multikulturní výchova:

Tematický okruh Kulturní diference; Lidské vztahy; Etnický původ; Multikulturalita; Princip sociálního smíru a solidarity.

Očekávané výstupy:

- žák respektuje přijatá pravidla soužití mezi spolužáky i jinými vrstevníky a přispívá k utváření dobrých mezilidských vztahů v komunitě;
- projevuje zdravé sebevědomí a preferuje ve styku s vrstevníky pozitivní životní cíle, hodnoty a zájmy;
- zaujímá odmítavé postoje ke všem formám brutality a násilí;
- projevuje toleranci k přirozeným odlišnostem spolužáků i jiných lidí, jejich přednostem i nedostatkům;
- rozpozná ve svém okolí jednání a chování, která se už nemohou tolerovat a která porušují základní lidská práva nebo demokratické principy;
- posoudí postavení rozvojových zemí;
- zhodnotí a na příkladech doloží význam vzájemné solidarity mezi lidmi, vyjádří své možnosti, jak může v případě potřeby pomáhat lidem v nouzi.

6.1 Realizace projektu

Projekt je plánován do tří po sobě jdoucích bloků v rozmezí jednoho týdne ve výuce (1 x 90 minut / týden).

V úvodu hodiny se učitel s žáky přivítá a sdělí téma projektu. Následuje první výuková metoda frontálního brainstormingu. Je nutné vysvětlit žákům předem daná pravidla:

- účastníci mohou říci cokoli, co je právě napadne, nic není špatný nápad;
- nápady nehodnotíme a nekritizujeme, nevymezujeme se vůči nim;
- zapsaný je každý nápad bez výjimky;
- čím je více nápadů, tím lépe;
- aktivní účast na brainstormingu je dobrovolná;
- pokračujeme v aktivitě, dokud se objevují další nové nápady.

Centrální pojem je zadán „Dobrovolníkem v Himálajích“. Časová dotace na tuto metodu činí 25 minut, přičemž učitel plní roli zapisovatele. Po této úvodní metodě následuje pochvala žáků za případný proaktivní přístup a žáci se po výzvě učitele usadí do kruhu. Druhou výukovou metodou je použití výkladu, který trvá 30 minut. V této části je nutné vysvětlit pojmy dobrovolnictví, mezinárodního dobrovolnictví, přiblížit oblast Malého

Tibetu, život tamních obyvatel. Během této metody je využito plátno s fotkami z oblasti k dokreslení celého dojmu. Je popsána škola Spring Dales Public School. Poté je poskytnut žákům čas na další výukovou metodu, kterou je diskuse. Při této metodě s časovou dotací 15 minut se žáci ptají na doplňující informace. Poté vyzve učitel žáky, aby se zamysleli, kdyby byli dobrovolníci v Himálajích, jakou činnost by rádi místním dětem ukázali. Každý žák napíše na papír velikosti A4 svoji jednu až dvě možnosti a položí papír před sebe na zem. V tomto čase učitel pustí tradiční ladačskou hudbu jako podkreslení k situaci ve třídě a naladění žáků na dalekou zemi. Po 10 minutách si žáci vytvoří skupiny po 3 – 4 členech s podobným tématem. Do dalšího bloku dostanou žáci od učitele zadání v utvořených skupinách vymyslet aktivitu pro tamní děti stejného věku. Do příštího bloku tuto činnost nacvičí a poté předvedou ostatním. Po týdnu se žáci opět sejdou při druhém bloku projektu. Po přivítání učitel vyzve k předvádění vymyšlených aktivit. Na tyto aktivity je vyhrazen čas 50 minut. Po skončení aktivit je nutné provést reflexi. Zhodnocení angažovanosti, vlastních nápadů, asertivity a je nutno podpořit méně aktivní žáky. Další aktivitou projektu je didaktická hra, přesněji řečeno simulační hra. Učitel požádá polovinu žáků, aby opustili na chvíli třídu. Druhé polovině třídy učitel vysvětlí, že jsou pracovníky imigračního oddělení na letišti ve městě Srinagar a mluví pouze hindštinou, nerozumí anglicky. Nesmí mluvit česky ani anglicky. Musí se zkusit domluvit „rukama nohama“. Každý žák obdrží jeden tento papír a psací potřebu:

श्रीनगर में आपका स्वागत है	
1. आपका नाम क्या है?	
2. आप हमारे देश को कब छोड़ रहे हैं?	
3. आपके ठहरने का पता क्या है?	
4. आप किस उद्देश्य में उतरने जा रहे हैं?	

Tabulka 3 Formulář imigračního pracovníka. Zdroj: vlastní

Poté jsou zavoláni žáci zpět do třídy a je jim vysvětlena situace, že přiletěli do Indie v pozici dobrovolníků a musí projít imigračním oddělením na letišti. Žákům je řečeno, že místní pracovníci na letišti umí jen hindsky. Příchozí žáci se usadí do lavic naproti svým imigračním pracovníkům a pokouší se vyplnit formulář. Při této aktivitě je dbáno na prožitek žáků a časová dotace je vymezena na 20 minut. Poté opět následuje reflexe pocitů žáků a zhodnocení.

Třetí blok následuje opět týden po druhém a učitel na toto setkání vyzdobí třídu modlitebními praporky, pustí jako podkreslení tradiční tibetskou hudbu a zapálí vonné tyčinky. Cílem této přípravy třídy pro žáky je navození atmosféry himálajských vrcholků a tibetské kultury. Učitel má nachystané fotografie na plátnu pro pozdější použití. Po přivítání žáků na posledním bloku projektu jsou žáci požádáni o usazení do kruhu. Žáci dostanou instrukce, že mají v daných skupinách, které si vytvořily v minulém bloku, zhotovit myšlenkovou mapu. Centrální pojem je opět zadán „Dobrovolníkem v Himálajích“. Žákům jsou předneseny zásady tvorby myšlenkových map. Na tuto činnost je věnováno 50 minut času. Při tvorbě myšlenkových map probíhá neformální diskuse a učitel je žákům k dispozici s odpověďmi. V druhé části posledního bloku jsou myšlenkové mapy představovány a probíhá reflexe celého projektu. V závěru je nutné shrnutí projektu jak žáky, tak učitelem a jeho celkové zhodnocení.

7 ZÁVĚR

Zkušenosti z mezinárodního prostředí jsou obohacujícím prvkem ve vnímání a především v porozumění odlišností. Mezinárodní dobrovolnictví umožňuje získání poznání sebe sama a rozdílných kultur.

Předmětem této práce bylo zaměření na rozvoj dobrovolnictví u žáků druhého stupně základních škol prostřednictvím zahraniční dobrovolnické zkušenosti autorky. Vzhledem k faktu, že téma této práce je v souladu se specifickým cílem návrhu Strategie 2030+ a vede žáky k osvojení a rozvoji klíčových kompetencí zmíněných v návrhu projektu, je jeho implementace do vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví potřebná.

Cílem této práce bylo hlubší porozumění problematice dobrovolnictví žáky prostřednictvím vytvoření návrhu projektu implementace tematiky dobrovolnictví do vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví. Pomocí mnoha výzkumných metod bylo získáno velké množství dat. Po sesbírání a utřídění byla data následně analyzována. Hlavní přínos práce je shledán v získání informací o životě tamních obyvatel Malého Tibetu, zjištění pozitiv a negativ mezinárodního dobrovolnictví z pohledu dobrovolníků a aplikace zjištěných skutečností do výuky.

Výstupem prováděného výzkumu byl vytvořen návrh projektu k podpoře dobrovolnictví na základní škole u žáků osmého a devátého ročníku, který si klade za cíl přiblížit tematiku dobrovolnictví žákům prostřednictvím implementace do vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví. Můžeme tedy konstatovat, že stanoveného cíle bylo dosaženo.

Seznam použitých informačních zdrojů

- BSTAN-'DZIN-RGYA-MTSHO, Dalajlama XIV. Etika pro nové milénium. 1.vyd. Praha: Pragma, 2000. ISBN 80-7205-788-X.
- EGER, L., EGEROVÁ, D. Základy metodologie výzkumu. 2. přepracované a rozšířené vydání. Plzeň: Západočeská univerzita, 2017. ISBN 978-80-261-0735-4.
- FIALOVÁ, L., FLEMR, L., MARÁDOVÁ, E., MUŽÍK, V. Vzdělávací oblast Člověk a zdraví v současné škole. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2885-1.
- FRIČ, P., POSPÍŠILOVÁ, T. Vzorci a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století. Praha: Agnes, 2010. ISBN 978-80-903696-8-9.
- FRIČ, P. a kol. Dárcovství a dobrovolnictví v České republice: (výsledky výzkumu NROS a Agnes). Vyd. 1. Praha: NROS, 2001. ISBN 80-902633-7-2
- GRECMANOVÁ, H., URBANOVSKÁ E., NOVOTNÝ, P. Podporujeme aktivní myšlení a samostatné učení žáků. Olomouc: Hanex, 2000. ISBN 80-85783-28-2.
- HARTL, P., HARTLOVÁ H. Psychologický slovník. 3. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0873-0.
- HELUS, Z. Sociální psychologie pro pedagogy. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4674-6.
- HENDL, J. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. 3.vyd. Praha: Portál, 2012, 407 s. ISBN 978-80-262-0219-6.
- HEIL, G. Indie: (země, lidé, bohové, chrámy, umění). Čestlice: Rebo, 2006. ISBN 80-7234-515-x.
- JENÍK, Z., KREJČÍ, J. Člověk a česká společnost na prahu 21. století. Opava: Open Education & Sciences, 1999, 260 s. ISBN 80-901974-7-7.
- KASÍKOVÁ, H. Kooperativní učení, kooperativní škola. Vyd. 2., rozš. a aktualiz. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-712-1.
- KAŠOVÁ, J., Škola trochu jinak. Projektové vyučování v teorii i praxi. 1.vyd. Kroměříž: IUVENTA, 1995.

- KOLÁŘ, M. Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5.
- KREJSA, Z. Průřezová témata. Praha: Národní institut dětí a mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, 2012. ISBN 978-80-87449-28-8.
- MARÁDOVÁ, E. Multikulturní porozumění. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-82-2.
- MAREŠ, J. Pedagogická psychologie. 1.vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0174-8.
- MATOUŠEK, O. Metody a řízení sociální práce. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-502-8.
- MYKISKOVÁ, B., MYKISKA, M. Pět měsíců v Himálaji, aneb, Ladak očima české rodiny. Praha: MTM, 2004. ISBN 80-903044-4-3.
- PAVLOVÁ, A., PAVEL, L. Příběhy malého Tibetu. Praha: Maxdorf, 2015. ISBN 978-80-7345-434-0.
- PETTY, G. Moderní vyučování. Vyd. 2. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-681-0.
- SKALKOVÁ, J. Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování. 1.vyd. Praha: Grada, 2007, 322 s. ISBN 978-80-247-1821-7.
- ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.
- TOMEŠ, I. Povinná sociální solidarita. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-3835-5.
- TOMKOVÁ, A, KAŠOVÁ J. a DVOŘÁKOVÁ M. Učíme v projektech. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-527-1.
- TOŠNER, J. a SOZANSKÁ O. Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-178-6.
- TOŠNER, J. Sborník příkladů dobré praxe Výchova k dobrovolnictví. Klíče pro život (2012): Národní institut dětí a mládeže MŠMT. ISBN 978-80-87449-28-8

ZORMANOVÁ, L. Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4100-0.

Časopisy:

Janík, T., Minaříková, E., Pišová, M., Kostková, K., Janík, M., Hublová, G., Pedagogika (2014). ISSN 0031-3815.

Kabelková, M., Königová, P., Dobrovolnictví jako možný nástroj při řešení nezaměstnanosti, Kontakt, (2011). ISSN 1212-4117.

Těthalová, M., Zahraniční dobrovolníci děti vždy obohatí, Informatorium, (2013). ISSN: 1210-7506.

Internetové zdroje:

Bílá kniha (2002). Dostupné online: <http://www.msmt.cz/dokumenty/bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-formuje-vladni-strategii-v-oblasti-vzdelavani-strategie-odrazi-celospolecenske-zajmy-a-dava-konkretni-podnety-k-praci-skol> (cit. 1. 8. 2019)

Brontosauři v Himálajích (2019). Dostupné online: <http://www.brontosaurivhimalajich.cz/strucne-shrnuti-moznosti-dobrovolnictvi> (cit. 20. 9. 2019)

Brontosauři v Himálajích (2018). Dostupné online: <http://www.brontosaurivhimalajich.cz/co-se-podarilo>

Dobrovolnické centrum HESTIA (2019) Dostupné online: <https://www.hest.cz/cz/pro-organizace/metodiky-ke-stazeni> (cit. 1. 6. 2019)

Globální rozvojové vzdělávání (2015). Dostupné online: <https://www.globalnirozvojovevzdelavani.cz/grv-materialy/grv-teoreticky.html> (cit. 30. 11. 2019)

HLADKÁ, M. Význam dobrovolnictví jako specifického lidského zdroje. Aktuální otázky sociální politiky 2008 - teorie a praxe, (2008). Dostupné online:
https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/38561/HladkaM_VyznamDobrovolnictvi_2008.pdf?sequence=1&isAllowed=y (cit. 8. 9. 2019)

La Ngonpo v Ladákhú (2012). Dostupné online: <http://www.la-ngonpo.org/?locale=cs> (cit. 8. 9. 2019)

MŠMT (2019). Hlavní směry vzdělávací politiky ČR 2030+. Dostupné online:
<http://www.msmt.cz/file/51582/> (cit. 1. 12. 2019)

Metodický portál (2016). Dostupné online:
<https://clanky.rvp.cz/clanek/c/N/16811/DOBROVOLNICTVI---ROK-POTE.html/> (cit. 1. 11. 2019)

Ministerstvo vnitra a rozvoj dobrovolnictví (MV ČR, 2019). Dostupné online:
<https://www.mvcr.cz/clanek/rozvoj-dobrovolnictvi.aspx> (cit. 4. 11. 2019)

Ministerstvo zdravotnictví ČR (2009). Dostupné online:
http://www.mzcr.cz/Legislativa/dokumenty/vestnik-c_3628_1779_11.html (cit. 10. 11. 2019)

Ministerstvo kultury ČR (2012). Dostupné online: <http://www.niposmk.cz/?s=dobrovolnictv%C3%AD&B1> (cit. 10. 11. 2019)

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2011). Dostupné online:
<http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/evropsky-rok-dobrovolnictvi> (cit. 1. 11. 2019)

Ministerstvo vnitra ČR. Zákon o dobrovolnické službě (2002). Dostupné online:
<https://www.mvcr.cz/clanek/dobrovolnicka-sluzba-500539.aspx> (cit. 5. 11. 2019)

Národní informační centrum pro mládež (NICM, 2019). Dostupné online:
<http://www.nicm.cz/publikace-studium-v-zahranici-a-prace-v-zahranici-volne-ke-staze>
(Citováno 3. 11. 2019)

Publikace Dobrovolně před hranice (2012). Dostupné online:
<https://www.hest.cz/cdn/public/001167.pdf> (cit. 1. 12. 2019)

Rámcový vzdělávací program pro základní školy (2017). Dostupné online:

<http://www.msmt.cz/file/43792/> (cit. 1. 11. 2019)

Studie o dobrovolnictví (2014). Koncepce politiky vlády vůči nestátním neziskovým organizacím do roku 2020. Dostupné online:

https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/studie_tosner_pro_web.pdf (cit. 10. 11. 2019)

Zahraniční zdroje:

DOLNICAR, Sara, RANDLE, Melanie. What motivates which volunteers? Psychographic heterogeneity among volunteers in Australia. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 2007. Dostupné online:

https://www.researchgate.net/publication/225180654_What_Motivates_Which_Volunteers_Psychographic_Heterogeneity_Among_Volunteers_in_Australia (cit. 15. 9. 2019)

DURKIN, Kevin. *Developmental social psychology: From infancy to old age*. Blackwell Publishing, 2012. ISBN 978-1-405-12628-1.

Four Motives for Community Involvement (2002), Dostupné online:

http://www.baylorisr.org/wp-content/uploads/tsang_motives.pdf (cit. 28. 10. 2019)

GELDA (2014): 'Needs Improvement': Despite Progress, India's Primary Education. University of Pennsylvania, Wharton, Dostupné online:

<https://knowledge.wharton.upenn.edu/article/needs-improvement-despite-progress-indias-primary-education-system-has-a-ways-to-go> (cit. 26. 10. 2019)

Indian School Education System 2014 (ISES), Dostupné online:

https://www.edcentrum.org/pdf/school-education/6_Indian_school_education_system_an_overview.pdf (cit. 30. 10. 2019)

MHRD (2018): Right to Education. Dostupné online: <http://mhrd.gov.in/rte> (cit. 26. 10. 2019)

MUSICK, Marc A.; WILSON, John. *Volunteers: A social profile*. Indiana University Press, USA, 2008. ISBN: 978-2-253-34929-3.

NORBERG-HODGE, H. Ancient Futures. Learning From Ladakh. Oxford University Press. 2007. ISBN-13: 978-0-19-563196-8.

NUFFIC (2015): Education system India described and compared with the Dutch system. Dostupné online: <https://www.nuffic.nl/en/publications/education-system-india/> (cit. 23. 10. 2019)

PRAINSACK, Barbara a Alena BUYX. Solidarity in biomedicine and beyond. New York, NY, USA: Cambridge University Press, 2018. ISBN 978-1-107-42478-4.

RINCHEN, D. Reach Ladakh. Reach Ladakh Publications. ARCHANA, Tundup, 2009.

SHARMA, Rashmi a Vimala RAMACHANDRAN. The elementary education system in India: exploring institutional structures, processes, and dynamics. New Delhi: Routledge, Taylor & Francis Group, 2009. ISBN 978-0-415-48328-5.

The Global Economy (2017): India: Student teacher ratio, primary school. Dostupné online: https://www.theglobaleconomy.com/India/Student_teacher_ratio_primary_school/ (cit. 26. 10. 2019)

UN (2019): Quality education. Dostupné online: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/education/> (cit. 20. 10. 2019)

Seznam příloh

Příloha 1 Souhlas pana ředitele se zpracováním dat do diplomové práce.

I Teewang Norbee, Principal, Spring Dale Public School
agree with using the information for MASTER THESIS
of DIANA TRCAŠKOVÁ!

DATE 18.07.15

PRINCIPAL
Spring Dale Public School
MULRECKH (Kareid)